

BANJALUČKE NOVINE

ORGAN SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA - BANJA LUKA

God II. Broj 66

Banja Luka, 29 novembar 1954

Primjerak din. 20

Uz jedanaestogodišnjicu DVADESETDEVETOG NOVEMBRA

TITO
u Jajcu
1943
i
1953

SRESKI ODBOR SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA BANJE LUKE I REDAKCIJA BANJALUČKIH NOVINA ČESTITAJU SVIM RADNIM LJUDIMA BANJE LUKE I CIJELE BOSANSKE KRAJINE

Veliki Praznik naših naroda
Dan Republike — 29 novembar

Navrši se 11 godina od dana koji otvori novo poglavlje u istoriji naših naroda: 29 novembra 1943 godine rodi se u Jajcu nova Jugoslavija. Naš krajiški gradić koji je imao, tu čast da u ratu bude prvi slobodan svjedok velikom događaju primi tog dana pretstavnik «naoružanog naroda Jugoslavije», koji svojom voljom i glasom potvrdiše i ozakoniše rezultate Ustanka i udariše novoj državi temelje. Jugoslovenski narodi svoju budućnost uzeše u svoje sopstvene ruke. To je bio topovski pogodak u metu. Niče i razvija se država u nezapamćeno teškim uslovima. Podlo oružje — šovinizam, bratoubilačko istrebljenje — izbija se iz ruku okupatoru, i Srbi, i Hrvati, i Slovenci, i Crnogorci, i Makedonci, pa i naši narodi u Bosni i Hercegovini prožeti istim osjećanjima odlučiše da žive i u ratu i u miru bratski. Na nacionalnoj ravnopravnosti stvorena Federativna Jugoslavija postade jedina prava domovina svih njenih kćeri i sinova. Svijest o jedinstvu i zajednici, saznanje da nema slobode Hrvatima ako je nemaju Srbi ili ma koji drugi naš narod, bila je među prvim tekovinama narodno-oslobodilačke borbe za koju je proliveno neizmjereno dragocjene krvi, i koja postade granitni kamen u temeljima federacije. Na tim temeljima sazida se zgrada dovoljno svijetla i prostrana da život poteče novim progresivnijim i demokratskijim tokom. Njeni stanari nisu više mogli slušati velike i majstorske laži o svojoj borbi, nit im je čast dozvoljavala da kod savezničkih naroda interese Jugoslavije i dalje zastupaju izbjeglice - ministri okupljeni oko kraljevske loze zaražene izdajom i kukavičlukom. Nacionalna težnja izražena kroz ustaničku pjesmu: »Od Kozare pa do Balja, partizani neče kralja« — u Jajcu je dobila zakonsku snagu, a nova se pjesma zaorila od Gorice do Devdelijske: »To je nama naša borba dala, da imamo Tita za maršala«. I druga Tita, prvog maršala, i Nacionalni komitet, našu prvu vladu, i naš prvi parlamenat, sastavljen od patriota, boraca, od ljudi čije su ličnosti predstavljale pokret otpora, i borbe, i niz drugih odluka koje ubrzaše pobjedu istine, pobjedu revolucije. Društvene promjene što se za ovo proteklo vrijeme dogodile samo su logičan rezultat jajačkih odluka. Njihova univerzalnost je i u tome što su bile embrion sadašnjeg socijalističkog poretka. Istina, revolucija se kretala krčeći trnovit put, ali do danas nije znala za uzmak, ni za poraz. I dok se u ratu moralo snagom oružja i uma voditi boj na sva četiri fronta za svaki pedalj zemlje, za svakog čovjeka i protiv svakog neprijatelja, za afirmaciju, za savezništvo, za potpunu pobjedu, ništa manje ni ozbiljnije zadatke nije nam donio poslijeratni period. Trebalo je učvrstiti vlast, demokratskim putem razvijati njene organe, obračunati se sa reakcionarnim snagama, sa birokratskim tendencijama, trebalo je podići zemlju iz ratne pustoši, graditi pruge, ceste, škole, bolnice, stanove, fabrike, i sve to predati na korištenje i na upravu radnom narodu. Narodne odbore koji su u ratu položili ispit upravljanja trebalo je razviti u jedinstveni sistem vlasti socijalističke demokratije, koja će biti u stanju da sačuva rezultate oružane borbe a da istovremeno otvori novi put kretanja socijalističkim snagama. Jedini primjer kojim nije trebalo ići bio je državno-kapitalistički despotizam Sovjetskog Saveza koji pokaza svoje antisocijalističko lice agresivnim napadom na našu zemlju. Pa i u tome neravnom u istoriji jedinstvenom duelu Jugoslavija bilježi pobjedu i kreće naprijed. Dugo je danonoćnog rada trebalo i gorkog iskustva dok se jedan metod u upravljanju zamijenio drugim, mnogo znoja i truda dali su seljaci dok su podigli svoja ratom porušena sela, mnogo samoodricanja i žrtava dala je radnička klasa dok smo ugledali zeničke gigante, »Jablanicu«, vrbasku centralu i druge mnogobrojne objekte izrasle po cijeloj zemlji. Tamo gdje je bilo najteže brojale su pjesme omladinskih brigada, tamo gdje su se morala leđa podmetnuti savijali su se komunisti, tamo gdje je valjalo pesnicu dići nicala su šume odlučnih pesnica, tamo gdje se ginulo stajala je spremna Armija, tamo gdje je nacija polagala ispite vidjeli smo druga Tita i slušali njegov glas. Tako jedanaest godina u novoj Jugoslaviji teče život pun dinamike i stvaralaštva, samoodricanja i smjelosti, saznanja i borbe za nova iskustva, tako revolucija jednu zaostalu zemlju pretvara u naprednu. Danas možemo slobodno reći da su tekovine borbe ne samo sačuvane nego da još uvijek daju takve rezultate koji svojim značenjem i snagom svoje logike prelaze državne granice bez pasoša i viza. Na međunarodnom planu vrijednost jedne nacije više se ne mjeri prostim sabiranjem i oduzimanjem cifara. Jugoslavija je mala zemlja i još u stadiju izgradnje ali njeno djelo — djelo druga Tita znači ozbiljan prilog napretku čovječanstva. Otud proizlazi priznanje i ugled koji naša zemlja uživa danas u svijetu. Razvitak socijalizma zahtjeva od nas još napora. Ali sumirajući dosadašnje uspjehe mi možemo biti zadovoljni. Istrajati na tome putu znači iskovati bolji i sretniji život za nas i za našu djecu. A kada je riječ o ljepšoj i sretnijoj budućnosti kojoj svi težimo naša se osjećanja i naši redovi nalaze se uz čovjeka koji je čitav svoj život posvetio isključivo tome cilju — socijalizmu. I sasvim je razumljivo da su uz rođendan nove Jugoslavije prve naše čestitke upućene njemu — drugu Titu, predsjedniku republike. I sasvim je razumljivo što jugoslovenski narodi svojoj praznik Dan Republike dočekuju vedra lica i raširenih ruku i kome se raduju iznad svih ostalih.

DRAGO MAŽAR

U OVOM BROJU:

- Moša Pijade: POZDRAV KRAJINI
- Niko Jurinčić: Krajina - svijetli lik borbe i slave naših naroda
- Ribnik je birao slobodno — Dvije istorije grada na Plivi
- Novo u Kobatovcima — Ratna jesen u Rujiškoj
- Radničko obrazovanje u ciframa — Nastava i savremeni metodi — Svjetlo u Ivanjskoj — Među najboljim sportistima Banje Luke

POZDRAV KRAJINI

MOŠA PIJADE

Oni koji su u ljeto 1942 god. učestvovali u veličanstvenom maršu proleterskih brigada koje je Vrhovni štab poveo od Crne Gore do Bosanske Krajine neće nikad moći zaboraviti kako je u tom pobjedničkom pohodu preko mostarske pruge do u srce Krajine izgledalo spajanje proleterskih brigada s krajiškim borcima i divnim narodom Krajine. I taj pohod, i to spajanje, koji su imali ogromne posljedice za dalji razmah Oslobođilačkog rata i Narodne revolucije, još čeka istoričara a još više na pjesnika i romanopisca. Kako je čitav narod Krajine, ljudi, žene, stari i djeca, izlazio u susret proleterskim borcima, kako je prihvatao ranjenike i crnogorske izbjeglice, kako su žene i omladina u masi donosili hranu, ubrus, čarape i svakojake potrebe, s kakvom su bratskom ljubavlju sinovi i kćeri Krajine prigrlili i borce i ranjenike proleterskih brigada, kako su se brinuli o njihovom smještaju, to su stvari koje se ne mogu zaboraviti i koje sam ja slab da opišem. A mi, koji smo u Krajinu došli, kako smo mi zavolili njen narod!

Sjećam se velikih narodnih zborova na koje je išlo sve živo iz čitavih sela u dugim povorkama s crvenim zastavama na dugim motkama, sjećam se kakve su plamene i pamtne govore na tim zborovima držale stare seoske žene i mlade djevojke.

Otkud Krajini crvena zastava? To nas je pitanje sve zanimalo pa smo skoro bili skloni misli da se radi o nekom ljevičarskom pretjerivanju. Ali narod u Krajinu već se u to doba tako bio srodio s crvenom zastavom kao da nikad nije znao za drugu. Bila je to zastava narodnog ustanka koja je okupljala oko sebe sav narod Krajine bez razlike narodnosti i vjere. Jednom sam u selu Ripču pred oslobođenje Bihaća, pitao ljude u narodnoslobodilačkom odboru kako su došli do crvene zastave. Predsjednik odbora mi reče: »Onaj dan kad se selo diglo na oružje osvanula je na tornju crvena zastava. Ko zna ko je nju tamo digao, ali od tada je narod prihvatio kao svoju. Ljubav i odanost naroda prema Komunističkoj partiji i drugu Titu bila je neizmjerena.

Ulazak proleterskih brigada u Krajinu, odlučan 22 juna 1942 godine na prijedlog druga Tita u selu Vrbinici na izlazu iz Crne Gore, pokazao se kao genijalan vojnički i politički potez. To je omogućilo brzo formiranje divizija i korpusa, stvaranje nove regularne narodne armije. To je omogućilo povezivanje u jednu cjelinu velike oslobođene teritorije, koja je pored Krajine obuhvatala i Liku, Kordun, Baniju i dio Dalmacije, preko 30 srezova sa dobro organizovanom narodnom vlasti, mjesnim, opštinskim, gradskim i sreskim odborima, vojno pozadinskim organima — komandama mjesta u svima srezovima i sa jedanaest komandi područja. Tu, na toj velikoj ustaničkoj teritoriji, učvrstila se nova narodna vlast i odbori su od privremenih organa postali stalni oblik nove vlasti. Vojna organizacija i organizacija vlasti bile su dopunjene snažnom mrežom partijskih, omladinskih i ženskih organizacija. Zaista nije bilo akcije koja se na tom terenu nije mogla izvršiti. Nije čudo što su ustaški listovi i njemačke naredbe govorele o Titovoj Bihaćkoj državi, naročito poslije osnivanja AVNOJ-a. To je zaista bio kvasac nove narodne države.

Četvrta neprijateljska ofanziva trebalo je da posluži da se uništi ta »Titova država« iznikla iz revolucionarne narodne borbe u Hitlerovoj »Evropekoj tvrđavi«, na hiljade kilometara daleko od svih ostalih savezničkih frontova. Ali, iako se u januaru i februaru 1943 neprijateljska ofanziva prešla preko tih krajeva, iduće jeseni poslije Pete ofanzive i kapitulacije Italije, nova država opet je bila tu sa još većom teritorijom i sa silnom narasnom armijom. Bila je to pobjeda Narodne revolucije u zemlji.

Četvrta ofanziva nanijela je narodu ogromne patnje, naročito onim 80.000 izbjeglica iz Banije. Ali i one krajiške brigade koje su ostale na terenu, u planinama pokrivenim debelim snijegom, imale su da prođu kroz veliko mučeništvo. Ali sve te strahovite teškoće i patnje samo su još više uzdizale heroizam naroda. Godinu dana poslije osnivanja AVNOJ-a u Bihaću, opet je Krajina, sada sa svojim starim gradom Jajce, bila zemljište na kome je održano i Drugo zasjedanje AVNOJ-a, istorisko zasjedanje na kome se rodila bratska zajednica jugoslovenskih naroda — Federativna Narodna Republika Jugoslavija.

Neka je vječita čast i slava Bosanskoj Krajinu!
Iz Krajiške spomenice

Kosci su kosili planinsku travu po livadama Resanovače. Tišinu su poremetili prvi, snažni pucnji. Kosci su ostavili otkose. Potrcali su do susjednih planinskih koliba. Stigli su prvi partizanski kuriri preko šuma iz Drvara. Ustanak je ušao u Ribnik. Počela je borba. Drvar je oslobođen. Oslobođena je i Prekaja, a noćas se sprema napad na Potoke. »Budite spremni«, poručuje Drvar Ribničanima. »Dočekajte ustaše«.

U Ribniku su prikupljane puške, skrivene odmah po okupaciji. Pronađena je 31 puška, 8 pištolja, pet bombi i nekoliko lovačkih pušaka.

Ustaše su od Ključa dolinom Sane počele redom paliti sela. Bjezao je narod iz Donjeg Ribnika, Rastoke, Velijašnice i Previče u Busije, u Šišu, na Vučiju Poljanu. Tada je u Busijama formirana prva četa. Komandir je Simo Banjac. A kasnije formira se i vrbjanska i crkvenska četa, a zatim ribnički bataljon, u kome je komesar bio Ilija Banjac.

Napad je izvršen na Opštinsku zgradu i žandarmerisku kasarnu. Zarobljeno je nekoliko žandarma i ustaša, a opštinska zgrada spaljena. Oko 70 seljaka je oslobođeno iz opštinskog zatvora. Skoro svi su stupili u borbene redove. Izvršen je napad i na Zableče gdje su spaljena tri kamiona.

Još dok su pucale puške prema Ključu, dok se vodila borba sa 12 satnija koje su prodirale prema Ribniku, u Busijama je izabran 2. avgusta 1941 godine seoski Narodno-oslobodilački odbor. Biraio je narod slobodno bez žandarma i policije svoje predstavnik revolucionarne vlasti. Stari aparat se stavio u službu okupatoru. Nova vlast, ljudi narodni. Prvi odbornici su izabrani u šumi iznad Busija u zbjegu. Ušli su u taj odbor Dmitar Risović, Jovo Smiljanić, Nikola Macanović i Jovo Nikić.

Sva tri zaseoka Vaganac, Smiljanići i Macanovići su dobili svoj prvi odbor. Odbor se starao o izbjeglom stanovništvu, o ishrani, slanju hrane vojsci na položaj. Pod rukovodstvom odbora organizovana je zajednička žetva u Busijama.

Borba se vodi uz dolinu Sane kod Zableča, a preko 60 djevojaka žanje žito. Želo se po njivama redom. Svako zrno, svaki klas sakupiti i neprijatelju ne dozvoliti ni zrna žita. Bitka se bila i prema Ključu sa ustaškim satnijama i po ribničkim stranama sa dozrelom pšenicom.

August mjesec 1941 godine ući će u istoriju Ribnika. A u septembru mjesecu 1941 godine formiran je i Prvi opštinski odbor u ribničkoj školi. Odbor je formirao Ilija Banjac. Prvi predsjednik opštinskog NOO bio je Nikola Marković, a potpredsjednik Miloš Banjac, sekretar Mitar Marković. Pored ove trojice iz svakog sela ušao je po jedan odbornik. To su bili Ilija Terpić, Mile Stanišić, Stojan Čeko, Ostoja Đubić, Milan Todorović, Mladen Vasiljević, Stojan Amić, Trivun Antonić, Pero Babić i Ostoja Jelić.

Zadaci su bili složeni i teški. Sela su popaljena. Izbjeglice i pogorjelce je trebalo smještiti pod krov. Partizanske bolnice u Ribniku i Busijama trebalo je snabdjeti mlijekom, hljeбом i mesom. Trebalo je skupljati hranu ribničkom bataljonu, trebalo je obavijestiti narod o političkim događajima, voditi

borbu protiv nepismenosti. Sa ovim problemima su se uhvatili u koštac ribnički odbornici. Odbor je položio zakletvu po tekstu koji je bio napisan. Ovom zakletvom se svaki partizan zaklinjao da će se boriti protiv neprijatelja za slobodu naroda. Na domak ustaša Ribnik je bio slobodan od avgusta 1941 godine. Ustaške kolone nisu prošle kroz Ribnik ni 1941, ni

Sjećanje na prve dane formiranja Narodnih vlasti

1942 godine. Tek u IV neprijateljskoj ofanzivi prodriješe Niemci.

Iz Ribničkog bataljona razvio se kasnije odred, a odred je prerastao u slavnu Trinaestu krajišku brigadu. A kasnije je Ribnik postao sjedište Zavno-biha, Pokrajinskog komiteta KP BiH i Petog korpusa Narodno-oslobodilačke vojske. C. S.

ZA DJEĆU NAŠIH PALIH DRUGOVA

USPJELA JE AKCIJA NA ZBRIVAVANJU RATNE SIROČADI

Briga o ratnoj siročadi, o njihovom izdržavanju, vaspitanju i školovanju bila je stalna u našoj zemlji poslije oslobođenja. Stvaranjem organizacije Saveza boraca Narodno-oslobodilačkog rata jedan od najvažnijih zadataka te organizacije postalo je staranje o toj djeci. Tako je postupano i na području našeg sresa i grada, ali sve do ove godine nije se tom humanom i veoma važnom društvenom zadatku pristupilo sa dovoljno upornosti i istrajnosti. To pokazuju, između ostalog i podaci o školovanju djece naših boraca i žrtava fašističkog terora. Dok je od oslobođenja naše zemlje sa područja sreza završilo osnovnu školu 343 djeteta, a sada se na školovanju i izučavanju zapata nalazi 1.024 djeteta, od toga broja je samo u ovoj godini uključeno 284 djeteta. Znači, od ukupnog broja ratne siročadi, koje se nalaze na školovanju i izučavanju zapata, u ovoj godini je uključeno oko 28%. Taj procenat je daleko veći ako se uzme samo broj djece koja se nalaze na izučavanju zapata, jer je od ukupno 180 djece, koja se nalaze na zapatu, 145 uključeno u ovoj godini ili 80%.

Da bi se na školovanje i izučavanje zapata prihvatila ova djeca kojoj je to stvarno potrebno, prethodno su obavljena prosvjedna preko Narodnih odbora opština i aktivista na tim područjima.

Komisija i službenici narodnih odbora sresa i grada, koji su radili na ovom poslu mogli su da ga obave zahvaljujući razumljivanju i podršci koju su dobili u domovima, gdje su djeca smještena. Ovakvo razumljivanje i omogućilo je da se predviđeni broj djece za izučavanje zapata potpuno osigura. U tome se naročito istakao učitelj Jovo Grubor, upravnik doma Srednje medicinske škole, čijom je zaslugom u taj dom smješteno 66 djece iako je bilo predviđeno svega 50 djece. I u domu »Mladena Stojanovića« primljeno je 33 umjesto predviđenih 30 djece a u domu učeniča u pripremi »Ledo Karabegović« smješteno je 11 dok je planirano 10 djece. Pored ovih 110 djece, koja su smještena u ova tri doma primljeno je i četvoru malih djece u Dječiji dom »Rada Vranešević« koja će redovno poхаћати osnovnu školu ili će tu još kao mala dobiti prve prethodne uslove vaspitanja.

Nebrigtom staratelja o ratnoj siročadi znatan broj djece nije na vrijeme poхаћao osnovnu školu, pa su prerasli. Zato se takva djeca nisu mogla upisati u redovne osnovne škole nego su uključena na skraćeno dvogodišnje školovanje. Takvih je 98 u ovoj godini primljeno na skraćeno dvogodišnje školovanje. Od tog broja 74 djece nalazi se u Slatini, gdje su inter-natski smještena, a ostala se nalaze u drugim osnovnim školama na terenu sresa.

Ne samo da je za oko mjesec dana uključeno na školovanje i izučavanje zapata skoro 300 ratne siročadi, nego da je za dobar dio njih obavljena odjeva i obuća, jer su bili slabo odjeveni. Mnogi od tih malih djece imali su slabe staratelje, bili zanušteni i patili su se rađajući kao najamnici kod svojih rođaka. Nekolicina njih nisu uključivali prilike od svoje imovine, a nekima je bez njihove saglasnosti i prodavana imovina. Sve se to ranije nije moglo spriječiti jer staratelji nisu u redno polagali računa pred organima starateljstva. O svim tim pitanjima i komisija i organ starateljstva narodnih odbora sresa i grada ubuduće vodi posebnu brigu. Poslije obavljenog popisa djece ustrojeno se posebni kartoni za svako dijete u kojem će se unositi svi važni podaci o djetetu i njegovoj imovini.

U ovoj godini organizacija Saveza boraca na području sresa i grada pokrenula je širu akciju za popis ratne siročadi, a uporedo s tim i za njihovo zbrinjavanje i školovanje. Tu akciju prihvatili su narodni odbori sresa i grada i zajednici su formirali komisije za obavljanje ovog posla. Ove komisije uz saradnju službenika iz aparata oba odbora u cjelosti su obavile povjereni im posao. Učinjeno je ono što se maksimalno moglo učiniti za tako kratko vrijeme od sleta oko mjesec dana (započelo se posljednjih dana septembra mjeseca a završilo u drugoj polovini oktobra) i uključena su na školovanje i zapata ona djeca — ratna siročad o kojoj se trebalo pobrinuti. Razumljivo je da se sva ratna siročad, dorađena za školovanje, nisu mogla prihvatiti, ali su ostali oni koji imaju uslova i mogućnosti da, rađajući u poljoprivredi, na svom posjedu, osiguraju sebi egzistenciju ili oni o kojima se bliiski rođaci mogu da postaraju i školuju ih.

Ova uspješno sprovedena akcija u zbrinjavanju ratne siročadi i njihovom školovanju predstavljala značajan rezultat u radu i Sreskog i Gradskog narodnog odbora na polju socijalne zaštite. To je istovremeno i veliki uspjeh organizacije Saveza boraca koja je pokrenula ovu akciju, a sami rezultati postignuti na obavljanju ovog humanog zadatka dovoljno su priznanje za rad svim onim koji su se angažovali u ovom radu. Učinili smo veliko djelo prema djeci naših palih drugova iz rata ili žrtava fašističkog terora, dali smo im što im možemo dati.

B.

U KOJEM PRAVCU ĆE SE USMJERITI INSTITUCIJE RADNIČKOG OBRAZOVANJA

Прије неколико мјесеци извршен је попис запослених особља по школским квалификацијама и степену стручности. Упоредбе података из пописа на подручју града Бање Луке са републичким просјецима даје нам низ

података који илустрирају степен образовања радника и службеника у граду.

Од укупно запослених радника у ПР БиХ у граду Бањој Луци има:

	ПР БиХ	Бања Лука
Без школе	40,2	39,4
Са незавршеном основном школом	3,2	2,5
Са завршеном основном школом	41,8	34,4
Са непотпуном нижом средњом школом	2,6	3,5
Са завршеном нижом средњом школом	11,2	19,8
Са непотпуном средњом школом	1,	0,2
Са завршеном средњом школом	—	0,2

Често смо склони да наглашавамо како је Бања Лука културни центар Босанске Крајине, да имамо неколико гимназија, Училишну школу, Средњу техничку, Средњу економску школу, Музичку школу, позориште итд., али ту заоставамо чињеницу да је од 7.201 радника у граду без икакве школе је 2.822 или 39,4% што је врло близу републичком просјеку, значи за град Бању Луку врло неповољно. Ово не значи да су сви ови радници неписмени. Многи од њих су завршили разне курсеве или течајеве за описмењавање. Али сама чињеница да у граду има 2.822 радника без школе, 188 са

непотпуном основном школом и 2.491 радник са основном школом, што укупно износи 5.493 радника или 76,3% од укупно запослених радника говори нам колико још напора морамо учинити на општем образовању радника, а да и не говоримо о стручном (политехничком и економском) образовању. А како је констатовано на трпешком пленуму Главног одбора Социјалистичког савеза БиХ, наш развитак захтијева стални рад на стручном и општем образовању радника.

У погледу школских квалификација испод републичког просјека и градског просјека су:

Испод просјека:	Без школе	Са осн. шк.	Са ниж. сред. ш.
Рудник угља	66%	22%	6,5%
Дрвна индустрија	53%	28,5%	15%
Занатство	—	33,5%	—
Грађевинарство	65%	19%	2%
Трговина на велико	37%	—	10%
Трговина на мало	—	32%	—

Изнад просјека:	Без школе	Са осн. шк.	Са ниж. сред. ш.
Јелшњинград	8%	44%	38%
Творишћа дувана	37%	51,8%	—
Жељезнички саобраћај	14,5%	57%	19%
Угоститељство и туризам	15%	63%	13,4%

Из овога се види у којим привредним гранама имамо најслабији састав радника према школским квалификацијама. Статистички подаци по степену стручности дају слиједеће односе:

	Високо квал.	Квалиф.	Приуч.	Неквалиф.
Град Бања Лука	2,5%	32,2%	13,2%	51,1%
Испод просјека:				
Дрвна индустрија	1,3%	25%	13,6%	60,1%
Рудник угља	—	30%	2,5%	67,5%
Прехрамбена индустрија	0,7%	24,5%	0,7%	74,1%
Творишћа дувана	4,5%	9,5%	36%	50%
Грађевинарство	2%	18,9%	3,8%	75,3%
Изнад просјека:				
Јелшњинград	3%	44%	12,2%	40,8%
Индустрија коже и обуће	3,1%	56,5%	31%	9,4%
Жељезнички саобраћај	6,6%	35,5%	25,5%	32,4%

Из овога прегледа се види да је преко 50% запослених радника неквалификовано, док број високо квалификованих и квалификованих радника износи око 35% од укупног броја. Репуб-

лички просјек износи: 1,6% високо квалификованих, 23,3% квалификованих, 14,8% приучених и 60,1% неквалификованих, што значи да је састав радника према степену стручности изнад републичког просјека.

Према потребама за 1954 годину састав радника према стручности требао је бити:

Високо квалификованих	4,2%
Квалификованих	37,8%
Приучених	17,5%
Неквалификованих	40,5%

што значи да је недостајало преко 8% или око 500 високо квалификованих и квалификованих радника у производњи ове године.

Ово неколико статистичких података јасно нам говоре у којем правцу треба усмјерити све институције радничког образовања у граду, а то је у првом реду опште образовање путем двогодишњих радничких школа, стручно уздицање путем семинара и курсева Радничког универзитета и самосталних курсева предузећа, те путем мајсторске школе.

У погледу школских квалификација службеника исто тако није повољан састав. Од укупног броја службеника запослених у привреди има: без школе 1,9%, са незавршеном основном школом 1,8%, са завршеном основном школом 19,2%, са незавршеном нижом средњом школом 8,5%, са завршеном нижом средњом школом 27,2%, са незавршеном потпуном средњом школом 8,6%, са завршеном потпуном средњом школом 28,6%, са факултетом 4,4%.

Према овоме од укупног броја службеника има 58,4% без школе до завршене основне школе. Из тих разлога питање општег и стручног образовања не поставља се само за раднике већ исто тако и за службенике.

P.

Ново и Кобатовцима

Небо новембарско прекрilo је својим плаштем умивену и од киша испрану лјевданску црницу. У плодороду, дугом и беспробном реда појављују се тек ту и тамо касне јесене културе. На мајурима са бијелим кућicama које су груписане у правонамјерним од по десет узурбано се врше припреме за доћек зиме. У стоговина је садњено сижено на коме се блеска под зракима касног јесенјег сунца први овогодишњи снјег. Упадни контрасти неодолјиво привлаче и нагоне мисли да лете кроз пашњаке, узорне ледине и шумарке бијеле врбе која је ухватила чврст ослонац на масној и натопљеној земљи.

Јесенја сјетва је у току. Бригаде тракториста узоравају стотине дунума земље дневно. Земљорадничка задруга у Кобатовцима узурбано завршава последња узоравања на комплексу земље у коју ће пустити корјен културе сјеменике и повртларско биље које се са успјехом гаји у овој равници. Преврну се бразде и слажу једна поред друге. Земља је пуна мириса орања и опија својом близином. Тројца ратара, Остоја Гајретовић, Јово и Ђурад Новковић већ неколико дана са три пара коња преоравaju заостале повр-

шине. Први снјег забринуо је другове из управе. Донесен је закључак да се убрзаним темпом заврши узоравање преосталог дијела земље. Један дио је већ раније обрадио тракторска бригада. Овдје имају три трактора и више пара коња, а обради земље поклања се пуна и дузна пажња. Ето, сада је завршена јесенја сјетва на вријеме. Употребом квалитетног сјеменика, затим изораванјем и преораванјем појединих парцела постиже се добар принос у kulturama које се гаје. Истина, агро-техничке мјере се користе до максимума. Сада се разматра могућност за набавку инјектора (агрегата за умјетну кишу) са око триста метара цијеви. На тај начин неће више бити у питању наводњавање земљишта у критичним — сушним данима.

Обимни су планови у будућности. Иако се задруга претежно бави узгојем и садњом сјеменике робе, повртларством и воћарством, ни остале гране привредне дјелатности нису занемарене. Прије двије године засађено је преко 4500 комада разних воћних стабала и око 5000 џокота лоце. Овај број ће се у наредној години осјетно повећати. Задруга има и свој угоститељски објекат који углавном тро-

ши производе из vlastitih винарских подрума. Ту су и остали погони: четри погона за продају и куповину пољопривредних производа, као и млински који ће у скорој будућности бити проширен. Предвиђа се отварање и другог млина који ће се више оријентирати на мелјаву бијелих житарица. На тај начин би потребе становника у овом дијелу Лјевче Поља биле задовољене.

ЗА КВАЛИТЕТ СТОЧНОГ ФОНДА

Добро се протеже на површини од преко 300 хектара, од чега је 30 хектара под воћњацима и виноградом. Један дио се користи и као пашњак за сточу која је власништво задруге. Када је прије извјесног времена расформирана СРЗ „Борач“ ова задруга је у наслеђе примила и стојни фонд који је био запуштен и недовољно његован. То је чињеница. Ево примјера: послје ликвидације примљено је 14 крава које су све скупа давале једва 40 литара млијека. Након десетак дана, уз бољу исхрану и његу, исти број крава давао је преко 100 литара млијека. Узгоју расне и продуктивне стоке овдје се поклања много пажње. На том плану уведено је матично књиговодство и контрола млијеčnosti. Сада задруга има неколико бикова и 25 крава бољег квалитета, са примјерном млијечношћу.

Око 40 расплодних крмача-фажерика његује се такође, уз додаток од преко 500 оваца, на пашњацима којима обилује овај крај.

PERSPEKTIVE

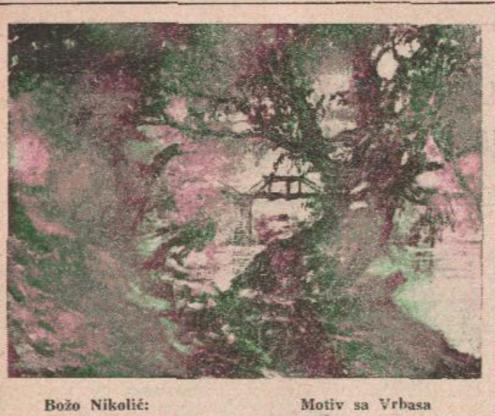
У догледно вријеме задружни пашњаци ће измјенити свој лик. На мјестима гдје су до сада зјапила полуразрушена здања старих удџерика биће подигнута неколико објеката, који ће за развитак задруге имати пресудну улогу. Видно мјесто у овим настојањима заузима изградња економског дворишта које ће бити довршено крајем идуће године. У истом вријемени ће бити доведени у ред и насупи приступни путеви. У овој години, прије десетак дана, добила је управа, и неки об-

јекти у непосредној близини, електрично освјетљење. Догодина, оствјетљење ће добити и објекти у економском дворишту. А то није све.

Поčetком наредне године задруга ће започети изградњу нове модерне стале са капацитетом од 60 крава. Нови дубровници су већ изграђени тако да ће на овим објектима када се доврше чинити једну сјетву. Изграђене се нови перадарници. Набавиће се позната перад из Кокин Брода, која ће у главном служити за снабдјевање задругара јажима. Већ сада се завршава прасилиште за 50 крмача. У идућој години биће повећан и број кошница. До сада је задруга имала око 40 кошница, док ће се тај број ускоро попелти на осамдесет. Унапреденје производње, повећање капацитета изградњом нових и адаптирањем старих објеката је један од основних задатака који је управа задруге поставила за наредну годину.

D. Momčilović

Božo Nikolić: Motiv sa Vrbsa

Na srbačkom srezu je počeo sa radom veliki broj zimskih poljoprivrednih tečajeva

Na Sreskoj konferenciji Saveza komunista u Srpcu donesen je zaključak da na planu unapređenja poljoprivrede između ostalog treba posvetiti veliku pažnju poljoprivrednom prosvjetavanju proizvođača. Zaузето је и становиште да комуниста у селу не може извршити своју улогу, ако поред своје политичке и друштвене активности не продајача и прирањем као напредан полјопривредни провађач.

Ускоро почије конференције прешло се је припремама. Пошло се од искуства у НР Словенији и Војводини, гдје већ годинама постоји веома развијен систем полјопривредног проsvјетљавања. Послати су полјопривредни стручњаци да проуче искуства у Словенији и Војводини. То је допринјело јаснијој оријентацији на зимске већерне полјопривредне тељачеве по програмима који одређе сами произвођачи — ползаници тељача. Проучавање искуства омогућило је да се избегне низ почетничких слабости.

У протекла два мјесеца извршен је низ политичких и организационих припрема као одржавање сасанатка са произвођачима по селима, сасанатка са стручњацима који треба да држе предавања и политичким активистима који треба да врше акцију. Коначно почетком новембра почије са радом полјопривредни зимски тељачеви у Прелјезима, Повелићу, Каоцима, селу Srpcu, Новој Веси, Лј. Раз-

боју, Ситићима, Е. Лепчићу, погону Мартинићу Новој и Ножићком. Припремају се још тељачеви у селу Гламочансима, котум живинарских тељачеви у Прелјезима, Вса, Коба-су, Повелићу, Инаголу и Црпаји и специјални свинјогојшти тељачеви у неким селима. На овом послу ангажовано је 12 полјопривредних стручњака као провађача. Предавања се одржавају дваспута недељно у дане кад одреде ползаници по три сата. Интерес ползаника је велик и жив.

У Новој Веси се на првом припремном сасанатку јавио 31 ползаник. На првом предавању је било 38, а сада се и даље јављају нови ползаници. У Ножићком је уписано 50 слушаца и у другим селима је нанјане више добар одзив.

Тељачеви ће бити већим дијелом испуњени практичним обуком, које је то могуће у зимским периоду на појединим домаћинствима, а у лјетном периоду се се повремено скупљају тељачи ради практичне обуке у сезонским пословима.

Ови тељачеви треба да буду ползана тачка реализовања у животу заједнице са партиске конференције да свако село треба да има свој програм преобразаја и унапређења полјопривреде и уопште културног напретка села. Настајање за остварење овог програма у селу значило би конкретно извршавање задатака Социјалистичког савеза на

prosvјetavanju села i unapređenju poljoprivrede.

Mora se istaći da su se poljoprivredni stručnjaci vеома lijepo odazvali na poziv da održavaju predavanja. Teško bi bilo imenovati one koji su se više istakli. Svi se залазу, а нарочито Gavro Majstorović, poslanik u Vijeću proivodača, Stojan Radonjić, predsjednik Zadrugnog савеза, Vera Jovanović, agronom iz Bos. Kobas, Nedo Turjanjin, Krsto i Sredo Sorajk i друг.

U Новој Веси полјопривредни провађачи селу, постављају захтев да им се зовиш испитивање земље и помогне да се земља квалифира, као и да се изврше општи, како би се побољшала структура њихове земље. Провађачи постављају питање оснивања сјеноснеке станице, полјопривредне станице и набавке прикладне стоке у којој селу оскудјевају, као што су прикладни ликови, овнови, исто тако на сасанатима ползаника провађачи стављају приговор, зашто се редовно не цијепа живина и свиње, како се не би трпје štete од угинуца. Општи је захтев да се појача ветеринарска служба, и умјесних других конструктивних и разговорама око полјопривредних тељачева. Они су се веома до сада показали као корисна форма рада на образовању наших полјопривредних произвођача.

Viktorija Glavaš

РАЂАЊЕ

У снјегу ратова смрнуто тепање и зелени почетак оств.

исчије надање, нечије сјутра, мла шала, ил крух...

Држете нечије питања љетовано...

У снјегу испод куће моје јунак из Баније

дишарске вјетрове слуша.

Магла је у ритмама отацловла на нова губавишта.

У снјегу мојем — бијелим сје бањима Банију гледам како се равала.

Доброта ЈОШИЋ

Viktorija Glavaš

Жене у Српцу на економској основи остварују своју равноправност

ПОЗИТИВАН БИЛАНС ЗАДРУГЕ КУЊНЕ РАДИНОСТИ

Насје то било давно када је Женска задруга куњне радиности у Љ. Разбоју добијела закључак да се произвођача у задруги преоријентира на производњу корпи од перушице које су много траженије на страним тржиштима.

У септембру су почела са радом два тељача и то у Љ. Разбоју са 40 дјевојака и жена, а у Српцу са 34 дјевојке. Тељачица су руководице Марија Триоцић и Кристина Трифковић, радница куњне радиности „Међумурка“ из Чаковца. Задругин савез Чаковца показао је пуно разумијевања за настојања ове женске задруге и Задругног савеза у Српцу, износили пред претставнице задруге своја искуства, упућујући их у трговачке везе и стављајући на располагање задруги своје искуство раднице, да одржавају тељаче на Србачком срезу. На тај начин су оствариле пријатељске везе које ће се и даље развијати.

Задруга је већ добила географичне нарубе за извоз преко запребрачког Задругног извозног предузећа. Сигурна проба продаје преоријентира на производњу корпи од перушице које су много траженије на страним тржиштима. У септембру су почела са радом два тељача и то у Љ. Разбоју са 40 дјевојака и жена, а у Српцу са 34 дјевојке. Тељачица су руководице Марија Триоцић и Кристина Трифковић, радница куњне радиности „Међумурка“ из Чаковца. Задругин савез Чаковца показао је пуно разумијевања за настојања ове женске задруге и Задругног савеза у Српцу, износили пред претставнице задруге своја искуства, упућујући их у трговачке везе и стављајући на располагање задруги своје искуство раднице, да одржавају тељаче на Србачком срезу. На тај начин су оствариле пријатељске везе које ће се и даље развијати.

Куњна радиност за Србачки срез има великог значаја зато што овај срез нема могућности за извозне женске радне снаге која на тај начин пазија себи могућности зараде. Задруга има циљу да на тај начин омогући свакој жени у селу, па и у најудаљенијем рад и износиле тер долази се становницима да је оав у нашим севским условима један од начина најкомкретније борбе за отворивање у пракси равноправности севских жена: када

Најбоље тељачке куњне радиности у Srpcu

Она два тељача су 25 октобра завршила са радом и ползаници су већ код својих кућа поставиле производњу за задругу. Добар дио ползаница, нарочито у Љ. Разбоју, је већ постигао квалитет израде какав се може извозити, а сада још настоје да повећају производност, тј. да постигну извршавања норме. Сада је задруга организовала поре тељаче у селима Шенковици и Вос. Кобаши гдје се оспособљави даљих 70 дјевојака. И они тељачеви раде са уснјехом.

Жене остварује своје приходе и има могућност зараде, она се не може наћи тако лако у безмалачкој ситуацији. Задруга не оставља и теке друге гране производње. Предмет је се заснивање плантаже земљорадничке врбе и организовање израдање намјештаја и другог од врбоног дрвца. За ове тељаче Народни одбор срезга показао је велико разумевање и дотрпао је 200.000 динара за њихово издржавање.

Викторија ГЛАВАШ

Dvije istorije GRADA NA PLIVI

Ово је град који ме заувјек привеа за себе, да га понесем као pjesmu koju највише volim uz neprekidnu једну misao na древне i iskonske тишине оних средњевјековних тврдава што се тако neodoljivo i impresivno нуде сваџијем оку. Zavolih га u ово неколико новембарских дана, zavolih duboko i za sve вријеме боравка u њему биах као u сну, опијен од боја i susreta; камене зидине Hrvoye Medvjed-kule, вјечити шум Plive, strme ulice једног grada sa prozorima neposredno pod стрехом, katacombe са portalima i minijaturnim predvorjima — sve што се zove Јајце мирише суморним дахом древних вјјекова; једна skamenjena простот нуди се тако издашно i nepatvoreno, једна fizionomija grada-na kroz punih десетак вјјекова. Читав ovaj gradić је једно још неispitano историско богатство, скоро sav spomenik i sav стављен под заштиту државе: ovdje се више ништа не може рушити, поправљати, зидати, ништа без одобрења историчара i archeologa. Jer, Јајце може да саопшти i каже много о себи i о њему су исписане многе i многе странце. Читаво оно djeluje као једна skladna архитектонска симфонија, сливена u njen величанствени finale, isprepletен od svih вјјековних stilskih мотива u divnu музику жежње i вјере, i снаге, one paganske која је na њему оставила свој osobни pečat.

Не знам ради чега сам mogao очекивати да ћу из дубине Vрбашког канјона, cestom vijugавом i usječenom u гromаде stijenja, ugledati ове зидине како се братине са oblacima. Пришао сам им ustvari s leda, silazeći mrkonjičkom cestom kraj Plivskog језера, једне izvanredne природне ljepote sa asocijacijaма na Solajin Junj i Pljevu — та razbacana ustanička села podno planine. To Plivsko језеро, које се дискретно, тек бојом воде i простором, nagovјestava liečić pomalo на Bledsko, poetičно је u punom smislu као да је сишло sa најљепших impresionističkih слика i тако primamljivo оку за gledanje казује, да је природа ovdje otkrila своју prisnu поезију i smisao, она се ovdje pretvara u најљепши prizor који ikad videh, она се претаће u музику nezaboravnu.

Рекло би се да су новембарски дана са тежким оловно-сивим oblacima nezgodni за прве utiske о неком gradu, јер оно што нуде blatnjаве i уске ulice nedovoljno је да би се његова fizionomija mogla u себи trajnije ponijeti. Sa Јајцем, међутим, то nije slučaj. Sve је о овом старом bosanskom gradu već davno забилежено, историчари су kapали по његовим hartijama i још ће можда kapати i то

је неком hlјeb и страст i sve. Ali се добро осјећа старост његових каменih тврдава. То nije више skrama преко fasада, nije sjenka, то је jako naglašena patina svih времена која су vezana за његово име. Ulica, она glavna, која од mosta ulazi u град, prolazeći кроз главну kapaju penje се i izvodi из њега, računajući се u безброј uskih sokačića — kapci њихови, i прозори, u tonovima postupnim, uspinju се један iznad другог u очекивању slikarsке kičice која би bila u stanju да ih prenese на платно. A око тих zidina ustvari је он, на тоm чудном kamenom podјуму се odvija његов живот, raznolik, živahan i bučan, као iz renesansnih komada. I možda зато је Јајце oduvijek представљало privlačnu жићу mnogih. Doći i vidjeti га, опити се његовим sjajem. Bosna i njena istorija, која се ovdje pokazuje u fragmentima не може се, izvjesно, sresti i osjetiti без Јајца, он је u izvjesnom smislu sublimacija njena. Sve оно што се ovdje dotiruje i што је на do-maku, sve около, снажна је evokacija njene прошлости — njena skamenjena istorija i njen trag.

Овдје су неkad sjedili bosanski kraljevi i vlastela, tu су билишта њихови богати dvorovi i smišљали се svakoјки planovi i lukavstva i zavојевачки pohodi. Medusobna trvenja između bosanske vlastele s једне, borba između Uгара, Napuljaca i Mlečana о прелвlast, а bogumilstvo с друге strane, karakterišu čitav 13, 14 i 15 vijek. Smrcu Stjepana Tvrtka,

Božo Nikolić

Mlin na Vrbsu

Јајце ступа на историску pozornicu као главни grad Bosne. Pod његовим nasljednikom, nezakonitim sinom Stevanom Tomom Ostojicom, značajno трговачко мјесто са развијеним vezama касније meta osvajačkih pohoda Turaka. Nјеговом pogibijom, 1461, од руке »zlog му brata« Radivoја i sina Stevana, ovog potonјog proglasile bosanski kraljevi. Po duševnim osobinama slavoљubiv и bezobziran, u pogledu vođenja политике samovoljan и pravi izraz sred-nјевјекovnog dinasta, vladar без talenta, širokih zamisli i poteza, čija је želja bila да његово snažno »ја« dođe до изражаја i представљао glavnu žilu његовог karaktera, mladi Stjepan Tomašević sukobi се sa безброј државних problemа. Sa sjevera priјетnje Uгара zbog olako prepuštenog Smedereva Turcima, sa zapada hrvatski ban Sperančić, sa istoka Turci, а unutra razdor među великашима i potajno rovarenje bogumila. Napadnut najzad, zbog veza са Pаpom и Srbijom од Turaka, ovaj posljednji bosanski kralj kučkavičić је predao ključeve utvrđenog ključког grada i себе, не videći uopšte izlaza. Omrznut од naroda potpuno i sasvim napušten од vlastele која се panično razbjеžala — utekao је iz svog Bobovca u Јајце, па zatim u tvrди Ključ, nadajući се да će tu sačuvati glavu. Узalud. Ostala је она na јајачком polju. Као што је najzad bila uzaludna, i kaсна sasvim kombinacija да се srpska i bosanska zemlja sjedine путем Stjepanovог же-ridbe čerком posljednjeg srpskog despota Lazara Brankovića, Јelenom. Taj brak је samo u skorio turski napad. Turci су јасно osjetili smisao његовог sklapanja. Na Stjepanovom putu за Srbiju postavljali су многе zasjede u nastojanju да га uhvate živa. I tako, »krijučи се, jurio је mladi Stjepan u своје svatove, unoseći u veselje usplahirenost i crnu slutnju.«

Najzad čekala га је sabља. Carevo polje јајачко.

Сада од свег nekadašnjeg sjaja, Јајце показује fragmente своје minule istorije. Stаре kapije, katacombe са грбом Hrvoyja Vukčića и као kakav impozantan spomenik, visoko iznad њих toranj Svetog Luke, који је kamena fiksacija безбројnih odlazaka i dolazaka. Sa њега је 1461 godine велико zvono oglasilo krunisanje Stevanovo са којом је saхранjen posljednji plamsaj samostalnosti stare bosanske државе, да би potom са својих prozora ukazivao на topot turskih konjanika i iza toga на чудно povorku која се polako penje, noseći његово tijelo са odrubljenom glavom. Sa њега су sultanovi osmatрачи још iste godine osmatrali približavanje угарске војске и затим lom kalpaka i čelenki око grada, да би docnije i његови osmatрачи gledali podilaženje Turaka i o-pet megdan kalpaka i čalmi. Najzad troјvјekovni san iz koga га 1851 godine bude topovi Omer-paša koga из Stambola šalje »car daurin« да smiri nepokorne Bošnjake, а ubrзо žatim zemljotres mu lomи stare kosti. Poslije је došla Austro-ugarska, па opet једна kraljevina.

Ratna jesen u Rujiškoj

Jesen је neprimjetно stigla u podzemnicа села, богата kukuruzima, krompirom, šljivama i rakijom. Vjetar је otkidao posljednje lišće са ruјiških ljескара i raznio га по обilјинim šumarcima. Јесе-rije kiše, magle i mrazеvi су upozoravali на skори dolazak zime. Unskom prugom су prestali saobraćati ustaški vozovi. Opustjela су neka села, а ustaše са Cora, Badića, Novske planine, Agića i Budimčić Јапре су по cijelu ноć пucале из straha. По дану би palili села Бушевице, Blatnu, Mata-vaze, Rukane, а увече би се враћали nazad, не znajući да се osvnutи на istom мјесту. I njima је strah ubio u kosti. Bili су бiesни јер је ustanak и dalje buktao. Paliли су и priјетли Ruјiškoј pokolјem и požарom. Priјetili су са svih strana и poručivali, ali те priјetnje ostaše samo priјetnje. Ustaška noga не dođe ruјiškoј školi. Ruјiška osta и dalje žarište Revolucije u tom kraju. На oruhu pored škole razvi се crveni barjak, а u školi otvori omladinski voјno politički kurs.

Oko 80 omladinaca из Ruјiške, Rača, Čadavice, Blatne i Matavaze išli partizanski potpredavac »Smrt fašizmu - Sloboda narodu!« Tim potpredavrom су изражавali своју mržnju и ljubav, ljubav prema slobodi за koju су došli u ova sela. Hajro је došao из Bosanskog Novog. Predratni komunistа, pre-

Najzad istinska, sociјalistička Jugoslavija — bratska zajednica slobodnih naroda čije су vјekovne težnje ovapločene kroz историско zasjedanje AVNOJ-a 29 novembra 1943 godine u ovom gradu. On је simbol naše побјede. U njemu је toga dana umrla једна kraljevina i triumfovala једна republika u povoju: прва omrznuta од naroda, а друга istinski voljena од њега.

Изато оно што је велико u ovom starom bosanskom gradu и што га čini nezaboravnim и много dragim, то је spretna simbioza tog дрevnog и историског са savremenim и sociјalističkim, та glasna prisutnost његове impozantne прошлости uz tako kipuću и nametljivu stvarnost. Јер он posljednjih година nije само grad са тврдавама и тјесним ulicama. U њему сада има више vazдуха и šирине и razmaha и то Јајцу daje podučенији gradski izgled, он тек сада stiže да izrazi себе. Posljednjih година počinje један neubičajen tempo за ovaj grad и његову okolinu која nije без nagлаšenih pretenzija на turizam. Tugu његоvih zidina сада zatrпавају dimnjač fabrika и безbroјna okna novih zgrada, zamišљениh и računaniх са mnogo ukusa. Nedaleko од grada, u kanjonu Vrbsa gradi се postupno sistem hidrocentrala које će преobraziti čitav ovaj kraj и otvoriti nove perspektive његовог razvika, а Plivsko језеро које је, само по себи, posebna atrakcija, izmjenjице u budućnosti свој izgled kada се oстваре projekti ogromnog akumulacionog језера skoro dvaput većег од onog Jablaničkog, које će služiti за pogon hidrocentrala на Plivi и Vrbsu. Много се vјерује и u ruđna blaga kojih има u blizini, u skoro otvaranje kopova. U toku су ispitivanja која već dosad ukazuју да има доста boksa, u Bešep-lju на primjer, и ugljena и још štošta drugog. Dakle Јајце nije без izgleda privrednog jačanja, без zamaha. Pa и u pogledu razvoja turizma, на koji се, naravno, много polaže. Јер Јајце са својим ljepotama, са vodopadom Plive и дрevnim grаdevинама је oduvijek представљало privlačnu metu domaćih и stranih turista. Pristupa се izradi urbanističkog plana, prema коме će Јајце sačuvati сва obilјežja историског grada. Naravno sve је то још u nagovјestaju, тек kod prvih početaka.

Стојећи kraj vodopada Plive, očима otvorenim за све posmatrao сам mrke sedrene stijene utkane u čudesni mozaik kojim počinje nova epoha u životu naših naroda. I samo да не vidјeh opet дрвесе са granjem које бива sve rидје и lišće zardalo, opalo — не знам да li bih, ushićen plјuskom utisaka našаo povratka из њега. Ali granje ме opomenу на јesen, на dalјine kojim treba да се vratim...

Iskajen и energičan. Brzo се снажао u овим srpskim ustaničkim selima. Povezao је са оmladinom и велико razvio рад. Ruјiška bi omladina за њим pošla и u vodу i u гору и u vаstru. Učio ih liniji Partije u NOB, bratstvu и јединstvu, pričaо im о SKOJ-u, а onda и formirao прву SKOJ-ovsku grupu. U њој су били Dušan Dro-bac, Rajko Stupar, Božo Stupar и Vlakjo Bjelajac. Ту су се počele и прве priredbe davati. Branko Čopić је napisao dva skоca за partizansku pozornicu »Vurdeluju Radu« и »Turkuše i Švercricu«. Ту је omladina recitovao »O klasie moje ispod golih brda«, pjevalа се Bilećanka, а u večernjim časovima ruјiшkim pjesocima, brulјale су partizanske zasednice »Po šumama i gorama naše Bosne ponosne... I Dušanika Kovačević је stihа из Banje Luke. Spremlа је ruјiшке dјevojke за прvu priredbu. Vještala је с njima horsku recitaciju »Svijetli grobovi«. Тако је počelo u Ruјiškoј stvaranje omladinske organizacije, APZ, narodne vlasti, počeo је život Revolucije...

Od prvog dana komunisti су u ovom kraju davali organizacionu sredenost и čvrstinu ustanku. Malo ih је bilo. Mogli су се на прste nabrojati, ali су били vrijedni и neustrašivi. Ту су били и Simo Bje-lajac, Rada Vranješević, Milan Lilićna. Oko njih су се okupljali први komunisti. Ту се čitao i Gor-ki и Vasa Pelagić, tu су се pravili многи planovi и održavali многи sasanati.

I Šeho је došao. Vidio sam га na rasklapanom Ruјiшkom putu pored škole u željezničkom bundi. Snačan, plav, neustrasiv. Čuđa је stvarao од јunaštva, kasnije, са omladinskom četom u Bosanskoј Krupi за вријеме napada.

Omladinski kurs су snabdјevali hranom seljaci preko prvih od-bornika. Ali једнога dana birni žandar Bogunović са Serdarom uspio је да okupi једну grupu seljaka и dovede školu u namjeri да rastjeraju kurs, да uklone rukovodstvo, zadoјeni svojizmom. Omladinci не dođоše својih drugova. Borbom су се oduprјeli i rastjerali kolovođe, које је sustigao narodni sud. Samo су се dva-tri omladinca pokolehala и naspustilo kurs, ali ih drugovi osudіše. Osudіše ih не samo drugovi, već i dјevojke u selu. Kasnije су uvјeđili да су pogriješili. Popravili су се и počeli raditi. Revolucija је bila široka, а komunisti širokogrudni.

Kurs се približavao kraju. Trebalo је položiti ispit и zakletvu, ali да toga dana deslo се још једan događaj. Једног popodneva doletio је ustaški »bregojec«. Počeo је najpriје kruziti iznad škole. Nisko се спусти. Hajro је do-ko naredenje — svit u školu. Pogledali су по patosu. I Hajro је с njima. Padale су bombe једна за drugom, а zatim су slijedili rafali. Ustaški avajatičar је ovog puta bio nepredznan u gađanju. Nједna bomba не pade на školu. Dvije eksplodiraše ispod samih prozora. Popuca staklo. Niko не poginu, niko не diže paniku, niko не pobјеže. Avion ode а kolona mladićа povuče се u obilјni šumarak. Ni bombe ih nisu zastrašile. No, opreznost је opreznost. Idućег јutra су u zoru pošli на Simanov vrhејug за Drobčeve kuće на vještbu.

Tako се u Ruјiškoј počela да stvara mlada и hrabra armija, stvarali су се mladi kadrovi Revolucije. А једног јutra u koloni preko Ruјiške и Dubovika omladinci су otišli u Copicеve Hasane. Tamo су položili zakletvu. Ne за kralja, već pred narodem за narod. А poslije toga су otišli на hoјista prema Sani, Krupi и Novom. Mnogi су од njih и danas živi. Izraeli су u kapetane, majore, pultovnike и partiske radnike.

Stupari ili Vejnovići, Mršići ili Tubini, Dražić ili Čakovi — ko је više davao за svoju narodnu voјsku? А Ruјiška је mnoge brigade dočekala и ispratila. Sveto Čulibik

Dorde Čića

KOZARA - SVIJETLI LIK BORBE I SLAVE NAŠIH NARODA

U istoriji borbe naših naroda za svoju slobodu i nezavisnost, plamenim slovima će se ispisati velika junska epopeja radnih ljudi Kozare. Iako je prošlo 12 godina od kako je mrski neprijatelj pokušao da uništi slobodarsku i ustaničku Kozaru, u nama i danas snažno živi svaki detalj te velike borbe, borbe na život i smrt koju je vodio narod i vojska na čelu sa svojom Partijom u ljetne junske dane 1942 godine. Bilo je to onda, kad je cijela Evropa stajala pod jarmom njemačke soldateske i kada su milioni ljudi, žena i djece nezužno uništavani u logorima smrti. Bilo je to onda, kada su oklopne jedinice velikog njemačkog rajha, uz savladanu svojih satelita, duboko prodirale u Sovjetski Savez, gotovo uništavajući čitave vojne formacije Crvene armije i pljačkajući na svom osvajačkom putu sve ono do čega su mogle doći. U te, zaista teške dane za napredno čovječanstvo, kada su mnogi ljudi, grupe i cijele partije gubile vjeru i perspektivu u mogućnosti pobjede nad silama mraka i agresije, kada su mnogi od tih i najhrabriji izdajnici svoga vlastitog naroda i zemlje, naša Partija na čelu sa drugom Titom, donosi na čelu sa drugom Titom, donosi historijsku odluku za podizanje sve-narodnog ustanka u svim krajevima naše zemlje. Poziv naše Partije za borbu protiv svega onoga što je naše narode kroz njihovu historiju mučilo i davilo, prihvaćen je, ne samo od članova Partije i SKOJ-a, već su njega prihvatili i razumjele najšire narodne mase i ostale mu vjerne do potpune pobjede. Na taj poziv odgovorile su u borbu i staro i mlado, muško i žensko na slobodarskoj Kozari. Još u prvim danima narodnog ustanka, kroz borbu i pješinu narod iz kozarskih sela i gradova je nedvosmisleno kazao za kakvo društveno uređenje se odakle bori. On je tada pjevao:

»Od Kozare pa do Balja,
partizani neće krajja».

Oz prvog pa do posljednjeg dana naše teške ali slavne Narodne revolucije, na Kozari se borilo. Bezbrojne su akcije i nartaji neprijatelja da uništi ustanak na Kozari i da razbije oslobodilačku borbu pobunjenog naroda. Puna četiri godine gorila su sela i gradovi oko Kozare i po Kozari — ginuli su najbolji sinovi i kćeri. Masovna pljačka narodnog imetka, ubijanje i gonjenje u razne logore širom naše zemlje i Evrope hiljada ljudi, žena i djece, nije moglo da zaustavi pobjedonosni hod uvrijeđenog i nepokorenog naroda.

Polovinom 1942 godine okupator naše zemlje, uz svestranu pomoć domaćih izdajnika i slugu, činio je krajnje napore da razbije i likvidira ustanak u Bosanskoj Krajini, koji se svakim danom sve više rasplamsavao i nanosio ozbiljne moralno-političke, vojne i ekonomske udarce neprijatelju.

U cilju uništenja Narodnooslobodilačke borbe na Kozari, pa i u cijeloj Bosanskoj Krajini, njemačka komanda u toku juna mjeseca 1942 godine, organizira veliki pohod svojih najboljih jedinica na Kozaru, specijalno obučenih i pripremljenih u Njemačkoj za ovaj napad. Kao ispomoć, njemački generali dovlače na Kozari znatne snage svojih satelita i slugu: Madara, Bugara, ustaša, domobrana, četnika i nešto Talijana. Ukupna snaga sa kojom je neprijatelj pošao da uništi ustanak na Kozari, iznosila je oko 70-80.000 vojnika, odlično naoružanih svim vrstama oružja uključujući veliki broj aviona, tenkova, teških topova itd. Koliku je važnost sam Hitler dao ovoj ofanzivi, vidi se iz činjenice što ovom ofanzivom komanduje

jedan od istaknutih njemačkih generala — general Štal, a u toku borbe dolazi na front lično poglavnik ustaške NDH, Ante Pavelić. Pred sam početak ofanzive Njemci i ustaše izdaju direktivu: »Uništiti sve što je živo ne štedeći ni malu djecu. Spaliti i opljačkati sva sela. Jednom rječju, zbrisati Kozaru, a poslije Kozare preći na Podgrmoč, Drvar, Janj itd. Uništiti »junske bandite« koji su imali smjelosti i snage da se dignu protiv velikog njemačkog Rajha — osvajača Evrope i pretendenta na svjetsko gospodstvo. I ne samo to. Njemcima je kao najsušni hljeb, bilo potrebno izvlačenje željezne rude iz rudnika Ljubije, izvlačenje našeg drveta, žita, stoke i njima potrebne radne vojne snage za imperijalističke ciljeve. Željeli su, pa makar kroz oganj i mač, pokoren narod.

Nasuprot toj ogromnoj vojsci, uobraženoj u svoju nepobjedivost, stajala je po teritoriji mala Kozara sa svojih 3-4000 naoružanih boraca, spremnih da se biju i izginu za stvar svoga naroda i Partije — spremni da brane svoju Kozaru. Ono što je u tim zaista teškim trenucima, činilo Kozaru velikom i neuništivom, jeste bezgranična vjera u neuništivost svoje Partije — vjera u snagu naroda. Još mnogo ranije, u vrijeme kada su u našoj zemlji vladali sreski načelnici, knezovi i žandarmi, kada se je i najmanja slobodarska misao proglašena i najsvirepije uništavala, narod sa Kozare slušao je revolucionarne riječi Komunističke partije i odobravao ih. Nisu rijetke tuče kozarskih mladića sa žandarmima i

Orahove, srez Bos. Dubica, napadao preko Prosarac. U tome napadu naših jedinica, kada je do nogu potačen ustaša Mrak i njegova pukovnija, učestvuje i naš pilot narodni heroj Franjo Kluz. Ni pet pukovnija krvoloka Mraka ne bi moglo u tom momentu zadržati silovite napade i jurike osvetnika Kozare. Sama činjenica da partizani imaju avione, da su oni tu, da već napadaju neprijatelja, ponijela je borbe i narod takvom žestinom, da je neprijatelj ne samo razbijen, nego protjeran iz Orahove i u paničnom bjegstvu natjeran u Dubicu i preko Save ostavivši za sobom veliki broj ranjenika i mrtvih.

Što su više dani odmicali, borba se sve više razgarala. Plan neprijatelja da za 10 dana uništi narodnooslobodilačke snage na Kozari je propao. Pet bataljona Kozarskog odreda uz svestranu pomoć naroda, uspješno su ne samo odbijali sve žešće i žešće napade neprijatelja, nego su organizovanim napadima, naročito po noći, tukli neprijatelja i progonili ga na polsne položaje. Već u prvim danima ofanzive njemački generali, a posebno general Štal, morali su se uvjeriti da na Kozari ne može da ide kako oni to žele. Već poslije 10 dana zastale su njemačke i satelitske jedinice i bile prisiljene da pređu više na rovovsku borbu, te da putem stalnog bombardovanja i koncentričnih napada izmuruju naše jedinice. Naši bataljoni, koji su branili Kozaru i kozarska sela sa pravca Banja Luka — Prijedor, Prijedor — Bos. Dubica, Bos. Dubica — Bos. Gradiška i Bos. Gradiška —

Piše: Nika Juvincić

njima sličnim. Paljene su po noći žandarmske i policijske stanice. Oružje je ponos Kozarčanina. U danima ustanka oni su znali da nisu sami u toj velikoj i neravnopravnoj borbi za svoju slobodu. Oni su znali da širom cijele zemlje buktli narodnooslobodilačka borba i da su oni njen sastavni dio. Znali su za herojska djela proleterskih brigada i za njihov put u Bosansku Krajinu. Svojom borbom oni su manifestovali privrženost političke Komunističke partije, njenom istoriskom djelu na čijem čelu je stajao drug Tito i Partija. Duh druga Tita nadahnjavao je kozarske junake i cijeli narod da istraju na svome putu. On ih je nosio kroz revoluciju, on ih i danas nosi u borbi za izgradnju socijalizma u našoj zemlji.

10 juna neprijatelj je otpočeo svoj pskeni plan uništenja Kozare. Da bi lakše pregazio kozarska sela i Kozaru, on je prethodno povratio grad Prijedor koga su 15 maja bile oslobodile naše jedinice. Tih dana otpočela je činovska borba naroda Kozare protiv mnogostrukog jačeg i naoružanijeg neprijatelja. Fašisti su Kozaru napadali sa svih strana: od Dubice, Novog, Prijedora, Banje Luke, Gradiške i Kostajnice juriliše su iz dana u dan, iz noći u noć, čitave divizije i pukovnije neko više od mjesec dana. Glavne komunikacije koje su obuhvatale Kozaru, čvrsto su zaposjednule neprijateljem. U toku ofanzive Njemci su izgradili duž komunikacija i oko cijele Kozare, trostruki obruč masivnih bunkera ispred kojih su postavili bodljikavu žicu i minska polja. Rijeku Savu zaposjeli su madarski fašisti sa svojim monitorima. Mno gobrojna artiljerija i avijacija po cio dan i noć bombardovala je položaje naših bataljona i zbjezgov sa oko 100.000 ljudi, žena i djece, koji su se sa stokom povukli u Kozaru. Prvi jači udarac i poraz, prije glavnih operacija došlo je ustaški krvolok, pukovnik Mrak, koji je iz pravca

Banja Luka, kroz cijeli tok ofanzive nisu dozvolili da neprijatelj prođe na Kozaru. U koliko bi negdje neprijatelju i uspjelo da se za moment probije dublje u Kozaru, redovno je i za kratko vrijeme bio ponovo vraćen. Bezbrojni su primjeri kolektivnog i ličnog junaštva vojske i naroda. U to vrijeme biti borac pa makar i sa najpoznatijim oružjem — sjekirama, vilama i dr., značilo je ponos i čast čovjeku ili ženi. Dovoljno je navesti samo jedan primjer, a takvih i sličnih bilo je bezbroj, koji to jasno ilustruje. U jednom momentu, negdje oko polovine ofanzive, jedna neprijateljska ustaška bojna je ozbiljno ugrozila snage našeg I. bataljona. Bilo je potrebno likvidirati taj klin. Određena je jedna četa, koja je imala taj zadatak da izvrši. Zatraženo je od Okružnog komiteta Partije 10 obučenih djevojaka koje će iznositi i pomagati ranjenike. Na taj poziv došlo ih je ništa manje nego 100 djevojaka. Nije bilo riječi s kojima bi se one mogle ubjediti da nisu sve potrebne. One su uvrijeđeno odgovorile: »Ova borba je i naša — Kozara je naša«. Sve su pošle sa drugovima borcima. Na putu ka neprijatelju ovoj četi su se neprekidno pridruživali seljaci naoružani raznim oružjem i oruđima, te skupa sa borcima izvršili zadatak. Ustaška bojna je potučena i zarobljena je preko 400 vojnika i oficira sa cjelokupnim naoružanjem i komorom. No i porred neprekidnih udara koji je neprijatelj iz dana u dan dobio, on nije popuštao. On se zakleo ovom fireru da će zaposjesti Kozaru. U borbu su ubacivane sve nove i nove jedinice. Kozara je odgovarala novim i novim udarcima. Ona se je pretvorila u jedan veliki svenarodni front. Riječki su primjeri discipline i hladnokrvnosti naroda u ovako teškim uslovima kao što je to bilo na Kozari. Okružni komitet Partije i SKOJ-a, kao i Okružni narodnooslobodilački odbor bili su na visini svoga zadatka, Partija je ru-

kovodila i organizirala cio život i borbu na Kozari. U svakom momentu svi bataljoni kao i narod, znali su šta se dešava širom cijele Kozare. Oni su na vrijeme upoznavani sa svim događajima u svijetu, a naročito na Istočnom frontu. Oni su znali za pobjede slavnih proleterskih brigada i za njihov dolazak u Bosansku Krajinu. Oni su slušali borbe naših jedinica izvan Kozare i znali su da je to pomoć njima u Kozari. Život je bio tako organizovan da su svi ljudi, žene i djeca imali dovoljno hrane i kakvo takvo sklonište. Riječ narodnog odbornika bila je poštovana. Izdajnicima i kolebljivcima nije bilo mjesta. Sjećam se jednog slučaja kada je Narodni sud osudio na smrt jednog kolebljivca, inače bogatog seljaka, koji se je u toku noći odvuкао ka neprijatelju i ponovo se povratio u Kozaru. Sva njegova ubjeđivanja da je otišao da nabavi duvana, ostala su uzaludna. Proglašen je izdajnikom i kao izdajnik osuđen na smrt. Sve se ovo zbiljo pred hiljadama ljudi i žena, koji su zapravo i tražili najstrožiju kaznu. Ovako je živjela i borila se Kozara preko mjesec dana. Za to vrijeme, koliko se sjećam, neprijatelj je imao ogromne gubitke, nešto oko 13.000 mrtvih, ranjenih i zarobljenih, a naši gubitelji su bili nešto preko 1000 ljudi. Sa našim snagama za cijelo vrijeme ofanzive, komandovao je narodni heroj Josip Mažar-Šoša.

U prvim danima ofanzive, mi zaista nismo znali sa kolikim snagama neprijatelj napada Kozaru. Naša obavještajna služba imala je razna obavještenja. Tek kasnije, u toku same ofanzive, kada je Kozara bila u obruču, došlo se približno do tačnih podataka. U to vrijeme ulaz u Kozaru bio je vrlo težak i pokušaj I. Krajiške brigade da se spoji sa našim snagama, ostao je bez uspjeha. Uspjelo je samo jednoj četi, na čelu sa narodnim herojem Petrom Mečavom, da se kroz teške borbe, kako sa neprijateljem tako u zabuni i sa našim jedinicama, ipak probije u Kozaru.

Nakon mjesec dana krvave i teške borbe, analizirajući situaciju Okružni komitet Partije i Štab odreda, donijeli su odluku da se izvrši proboj naših jedinica, ranjenika i naroda iz Kozare. Te noći, kad su bataljoni prilazili određenim položajima, borci i narod su pjevali:

»Krvava se borba razbuktala,
Kozara se slavom ovjenčala.
Oj Kozaro, krvlju zalivena,
herojski ćeš biti osvećena.»

Proboj je vršen na komunikaciji Prijedor — Bos. Dubica. Neprijatelj je osjetio da mu se nešto sprema i pred sam napad naših jedinica, neprekidno je tukao teren ispred svojih položaja iz artiljerijskih oružja i osvetljavao ga raketama. Njega je hvatala smrtna groznica, jer je znao da se pred njim nalaze takvi borci, koji što odluče to i izvrše. Napad je

nešto zadocnio uslijed zakašnjenja nekih udaljenih bataljona. Negdje oko pola noći otpočela je borba za izvlačenje vojske i naroda. Već do svanuća bila su probijena dva obruča, likvidirano bezbroj bunkera i uništen veći broj tenkova koji su se tu nalazili. Neprijatelj se je strahovito branio i cijelu noć sa artiljerijskom vatrom zasipao pravce kojim su se probijali naši bataljoni. Već kad je svanulo borci udarnog I. bataljona, probili su i treći obruč i time stvorili mogućnost za izlazak naroda i ranjenika. Ovim pravcem te večeri probilo se nešto oko 20.000 ljudi, žena, djece i jedan broj ranjenika. Samo udarni bataljon te večeri, imao je oko 40 drugova mrtvih. Napad je obnovljen druge noći od onih jedinica koje se nisu uspjele probiti prve noći i djelomično je uspio. Poslije toga neprijatelj ovladava Kozarom, prodire na nju i na najsivrepiji način oko 80.000 ljudi, žena i djece tjera u razne logore pljačkajući i paleći sve do čega je došao. Preostali borci na čelu sa komandantom Šošom, koji su ostali u Kozari, kao i jedan dio naroda, na razne načine uspjeli su da se održe. Divni su i bezbrojni primjeri herojskog držanja pred neprijateljem ovog naroda. Starica seljanka sa Kozare, koja zna gdje je drug Šoša sa grupom partizana, umire pod kursumima svircopog neprijatelja a ne odaje, kako ona to kaže pred smrt, svoju djecu sa Kozare.

Pavelić je, da bi ovjekovječio »svoju pobjedu« na Kozari, izdao knjigu »Kozara grob partizana«, u kojoj veliča zvjerstva svojih i nje mačkih jedinica, hvaleći se kako na Kozari nema više partizana. No baš pod udarcima tih istih partizana koje je on sahranio, morao je vrlo brzo povući svoju knjigu. Iako je neprijatelj ostavio na Kozari bezbroj svojih manjih i većih garnizona, preostali borci na Kozari su se vrlo brzo skupili, popunili svoje redove od naroda koji je s njima ostao i formirali čuvenu herojsku V. brigadu na čelu sa svojim komandantom Šošom. Tada je niska pjesma:

»Nema Hitler takve sile,
ni njegove sluge sve,
da uništi partizane,
osvetnike Kozare.

Danas spremni mi smo jaki
kazaćemo zemlji svoj
šta Kozara čini može
kada sveti narod svoj.»

Napravljen je plan i u toku jedne noći napadnuta su i likvidirana sva uporišta na Kozari. Kozara je opet postala slobodna i sve do kraja rata ostala je isključivo partizanska, dajući sve od sebe za pobjedu pravde stvari za koju se borila naša Partija i naš narod.

Obradujmo u miru naše bašte

Premijera Narodnog pozorišta Bos. Krajine

Nаше pozorište izvelo je kao svoju najnoviju premijeru francusku komediju iz savremenog života »Obradujmo u miru naše bašte«.

Pisac ove komedije, Zorž Rolan, uspio je da vještom kompozicijom radnje u ovoj komediji i nasmiče gledaoca, a isto tako i da uzburka ljudska osjećanja i savjesti nad duševnim patnjama malog čovjeka kako njega kao individue, tako i čovječanstva u širokim razmjerima. Služeći se ljudima — simbolima (Simon - Evropa, Čovjek u kaputu) — svi komični zapleti imaju u svom podtekstu duboke humane vrjednose, tako da igra često nagoni na smijeh kroz suze, ali smijeh koji ne potiče od potpuno adekvatnog podražaja istinskih unutarnjih osjećanja koja vladaju gledalištem.

Rat, strahote, posljedice tih strahota, period koji već dugo vremena drži čovječanstvo u napetosti i neizvjesnosti, ne djeluju kao pokretački agens na posvemašnju ljudsku djelatnost, nego većom mjerom kao kočnica, kao teg koji je i suviše težak a da bi ga istančane nervne nitii mogle izdržati. Sve se to u čovjeku akumulira do prenapetosti, deformira njegovu psihičku konstituciju, dovodi do psiholabilnosti, neuroza i psihopatskih ekscesa. Takav, do subtilnosti istančani nervni sistem poput najfinijeg instrumenta registrira, na sebi svojstven način, sve životne manifestacije. U duši prenatrpanoj strahom i krokanje pada u tišini zvuči kao eksplozija.

Ako je Simon simbolički lik Evrope, onda je, po piscu, ta Evropa ozbiljan bolesnik. Ona pati od »duševne poremećenosti, rascjepa ličnosti i svijesti. Granica između

no ironizira s puno aluzija koje govore da ipak postoji jedan zdrav kutak u duši ove »bolesnice«.

Ovaj komad pisan je dramaturški neobično vješto, s jasnom tendencijom da na zabavan način, umjetnički saopšti ozbiljne probleme. Društveno politički tretman u ovom djelu ne prelazi okvire olakog knjižko-nenaučnog tretiranja društvenih problema. Ovo s toga, što pisac ipak polazi s jednog političkog aspekta.

Satirični duh u ovoj komediji potiskuje donekle humanističke namjere i samo zahvaljujući naglim i ostrim prelazima i jasno naglašenim akcentima na pojedine radnje, djelo prikiva pažnju i djeluje kao namjera da se iz svega izvuce pouka. Ovakav stav prema problemima ove vrste ovdje su posebna filozofija, poseban ugao pod kojim se posmatra svijet i zbivanja u njemu. Zanemarene sociološko-političke komponente u svom pravom značenju, obezbijedile su ovom djelu kratak, brzoprolazan vijek. Ovom djelu ne dostaje poticrtana vjera u ljudsko biće, vjera u čovjekovu težnju za napretkom i stoga ono ne djeluje kao ohrabrenje, već više samo kao nadanje. Jedino lik Mišelin daje nešto optimizma. Ovdje ne smijemo smelnuti s uma da se ova komedija rodila na francuskom tlu i da ona nosi na sebi pečat duha i mentaliteta tih ljudi.

Reditelj ovog komada, Miran Hercog, postigao je uspjeh u svojoj težnji da u okviru inventivnog riječnog dekora (Franc Jurjec), istakne u prvi plan francuski duh i francuski ritam ove komedije.

djela. Zahvaljujući dobroj podjeli svi glumci imali su »svoje« uloge i otuda takav uspjeh. Ne bismo zadovoljiti pravičnost ako bismo izdvojili ma kog od izvođača ove komedije. Nalazimo, da je ipak potrebno istaknuti da je centralna

ličnost ovoga djela, Simon, u interpretaciji Antonije Šimić, bila veliki uspjeh ove umjetnice. Ona je ovdje umjela da s velikom vještinom koristi sve registre svojih izražajnih mogućnosti i da, ponižući u dubine ove zamršene i kom-

pleksne ličnosti — simbola, ostvari jedan lik koji će nam dugo ostati u sjećanju. Isto tako dugo ćemo se sjećati neizvještačene, prirodne i ležerne igre ostalih umjetnika u ovom komadu.

Kemal HALIMOVIC

L I C A :

Simon	Antonija Šimić	Aleksej Smirnov	Abdulah Klokić
Mišelin Oberten	Tonka Vlaković	Bernar G. Smit	Hranislav Rašić
Andre Labiš	Ljudevit Gerovac	Josip	Dujam Biluš
Klej Snajder	Predrag Nikolić	Čovjek u kaputu	Milorad Spasojević

SVJETLA

IVANJSKOJ

Piše
DUŠKO
MOMČILOVIĆ

Blijede jesenje magle vuku se dolinom pored pruge i gube se negdje pored Potkozariju. Memlijeva crnica ljopi se za cipele i otežava kretanje. Kroz noćnu tminu jedva se naziru svjetla kod zadrudnog doma. Zmirkažu sijalice od 25 vati.

Ali osjećaj usamljenosti nestaje kada se dođe u neposrednu blizinu zadrudnog doma u kome je smještena seoska čitaonica. Od Gornje i Donje Ivanjske, Šimića i Kozare idu grupice omladinaca. Čuje se podvriškivanje koje razbija noć. Smjenjuju se veseli žagor i pjesma. Tek na čas rasplamsa se razgovor o ozbiljnim temama. Omladinci govore o pjesmama koje će večeras obradivati na probi hora. Sedeset članova hora dolazi po tri puta nedeljno da bi otpjevalo pjesme koje spremaju za smotru. Ogranak Seljačke sloge u selu postoji od 1945 godine. Kao kolektiv, on je do sada nastupao na niz kulturnih manifestacija i uspio da se afirmira kao jaka kulturna grupa. Na nekim priredbama u prošloj godini osvojena su prva mjesta, kao naprimjer u folkloru. Prvo i drugo mjesto dijelili su u horskom pjevanju.

Svjetla u Ivanjskoj kasno se pale. Omladinci dolaze u zadrudni dom poslije osam i ostaju do pola noći. Ponekad i dulje. Sada se pripremaju za smotru koja će se organizirati početkom iduće godine u čast desetogodišnjice oslobođenja naše zemlje. Program je obiman. Prvo se predviđa održavanje sreske, zatim zonskih i na kraju republičke smotre. Radi toga kolektiv se priprema sa najozbiljnijim namjerama da se plasira među najbolje. Pored toga, uporedo se uvježbava i prigodni program za 29 novembar i doček Nove godine.

Ukoliko navratite u društvene prostorije i zainteresira vas rad najboljih, onda sigurno neće propustiti a da ne istaknu Steficu I-talo, Ankiću Bjelkanović i Gojka Peulu. To su aktivisti koji su zadužili kolektiv. Kao neumorni društveni radnici oni su uvijek među prvima. A tek koliko bi vam mogli pričati o Iliji Idžanu. Sa sigurnošću se može reći da je to jedan među najboljima. Tri puta nedeljno je proba hora. Tri puta nedeljno prevaljuje Ilija po pet kilometara, a to je tako već više od godinu dana. Da bi mogao da radi u društvenim organizacijama on svakodnevno navraća u prostorije i ostaje tamo po nekoliko časova. Zapažen je me-

đu drugovima i oni ga vole i cijene. Koliko radiš — toliko vrijediš, to je već odomaćeno pravilo u ovom kraju. Zdrave ambicije dolaze do izražaja kod mladih, o čemu se još u nedavnoj prošlosti nije moglo govoriti. Za dosada postignute uspjehe pa i za mnoga druga napredna i pozitivna dostignuća ovdje zahvaljuju drugu Bori Bjelkanoviću sekretaru Opštinskog komiteta. To je jedan od ljudi koji uživa veliki autoritet među ljudima na selu, koga cijene i rado primaju pod svoj krov.

Tamburica poigrava u rukama seoskog mladića. Kroz salu zadrudnog doma odzvanjaju akordi narodnog kola iz neposredne okoline Ivanjske. Desetak omladinaca sluša kako svira njihov vršnjak Vico Jakovljević koji je bio na muzičkom seminaru. Društvo ga je tamo poslalo. Naučio je da čita note i sada je radoetan što mu je omogućeno da se, koliko-toliko, uputi u tehniku sviranja i da se srodi sa muzikom. On ne misli stati na pola puta. Oko njega se okuplja jedan dio omladine iz sela. Sva je šteta što je krug ljubitelja muzike tako mali, što se zaustavio na broju deset. Ali prevladava želja za savladavanjem tehnike na narodnom instrumentu — tamburici. Još kao djeca dok idu za stokom kao čobani ovdašnji mladići uče svirati. Kasnije nemaju mogućnost da uče dalje. Obično se sve završava na jednom ili dva kola koja se vremenom zaboravljaju. A put od tamburice do drugih instrumenata nije velik.

Tamburica i igre, dva elementa bez kojih se ne može zamisliti večer u zadrudnom domu. Dvadesetak omladinaca već nekoliko mjeseci strpljivo uvježbava program koji obuhvata sva kola sa ovog terena. Ima ih sedam. Pored toga uvježbaće i dva kola iz drugih krajeva. Sa ovako sastavljenim repertoarom nastupiće na idućoj sreskoj smotri. Ogranak je nabavio i potreban broj nožnji. Uglavnom, sve one koje su potrebne pri nastupu. Ipak, o uspjesima koje je folklorna grupa do sada postigla ne bi se moglo govoriti a da se pri tom ne spomene i ime Borke Tešanović, učiteljice iz sela. Iako je zauzela mnogim dužnostima u društvenim organizacijama ona uvijek nađe vremena da radi sa folklornom grupom čiji je stručni rukovodilac. Ne bi smjeli zaboraviti ni Maru i Marka Tomanća, koji spadaju među najrevnosnije posjetioce. Bez obzira na vrijeme, udaljenost, koji često otežavaju održavanje redovnih sastanaka,

oni su uvijek među prvima. I tako svaki dan prolazi u radu i pripremama, razgovorima i diskusijama o sadašnjem i budućem radu ogranka. A on je zaista živ i dobar, i usmjeren ka pozitivnim dostignućima.

Prostorije seoske čitaonice su ujedno i mjesto gdje se najviše radi. Počev od političkih sijela do proba hora, folkloru i dramske grupe sve se održava u prostorijskim čitaonice. Preko 600 komada knjiga stoji na raspolaganju članovima. Tu su i pokretne biblioteke koje obuhvataju zbirke od po 50 komada knjiga i koje se stalno nalaze u selu među čitaocima. Preko 360 knjiga pročitano je unazad nekoliko mjeseci. A to je dovoljno za selo kao što je Ivanjska. Koliko je tek broj dnevne štampe koja prolazi kroz ruke seljaka u čitaonici. Već u Ivanjskoj ima preko dvije stotine pretplatnika na štampu.

*

Društveni život u zadrudnom domu je bogat i pun sadržaja. Koliko bi se moglo govoriti o stremljenjima koja dolaze do izražaja među ovdašnjim aktivistima. Raznolike su forme društvene delatnosti. Dug je put od prvih pokušaja, prvih stremljenja i uzdizanja kulturnih grupa i aktiva do ogranku koji su vremenom postali nosioci društvene aktivnosti na selu. Kroz rad aktivista provejva svjesna disciplina i nastojanje da se učini što više na kulturnom preobražaju ljudi na selu. Drama, folklor, tamburaški orkestar, čitaonica, pa čak i mnoga druga savremena dostignuća prodrli su u selo. Bez bojazni seljaci prihvataju novitete i savladaju vremensku zaostalost. Putem raznih institucija radi se na podizanju svijesti članova. Evo nekih primjera: samo na 36 predavanja, koja su uglavnom obradivala savremenu političku tematiku bilo je 1300 posjetilaca. Društvene teme: ekonomika, zdravstvo i druge, pobuđivale su veliko interesovanje među članovima.

A koliko je tek povremenih akcija usmjerenih u ovom ili onom pravcu. Nema dana kada se nešto ne uradi. Zadrudni dom je do mak simuma iskorišten.

Gore svjetla u zadrudnom domu u Ivanjskoj. Mladi se okupljaju i sala postaje prostorno mala da bi primila sve one koji ovamo navraćaju u večernjim satima.

Antonija Šimić (Simona) i Hranislav Rašić (Bernar G. Smit)

Iluzije i istine kod nje je nesigurna i labilna. Otud je »ona i zavodnica, bjegunica i lutalica«.

To bi bila jedna strana postavke u ovom djelu, a druga, da ipak ima nade i da ovaj šerret umije da pleše i sam za sebe, u središtu četvorokuta Velikih i da diskret-

Dobra govorna dikcija, suzdržani pokreti, jedinstvenost u izrazu, maske i uspjeli kostimi, doprinijeli su ujednačenosti ove pretstave i cjelovitosti uspjeha.

Izvođači ove komedije pokazali su da su s velikom ozbiljnošću pristupili obradi i izvedbi ovog

Nastava i savremeni metod

Ipak, i pored svih pozitivnih rezultata nije na odmet ukazati na neke nedostatke koji su upčeni u samom početku. To je pitanje prostorija. Primjećuje se da u ovoj školi nedostaje dovoljno prostora predviđenog pedagoškim principima da bi mogla udovoljiti svojim obavezama u odnosu na Učiteljsku školu. Škola je dobita namještaj tek za dva odjeljenja. Obzirom na skućene kredite, nastavnici uz pomoć učenika osposobljavaju u dvorišnoj zgradi radionice učila. A problem prostorija bi se mogao riješiti jedino dotradnjom još jednog sprata, ali je to za sada nemoguće. Nastavnici su opterećeni, ali su i pored toga u toku ove godine održali na terenu drugih srezova preko sedamdeset oglednih predavanja za tamošnje učitelje.

Ovo nije jedina ogledna škola u Banjoj Luci. Dosada su i druge škole sa područja grada korištene u te svrhe. Nedovršena Osmogodišnja škola u Rosuljama ima uslove da postane jedna od najboljih oglednih škola na terenu Bosanske Krajinice. Zgrada škole odgovara svim pedagoškim i opštegrađevinskim principima, ima salu za fiskulturu i odgovarajući broj kabineta. Tu je i kino projektor, zatim ozvučene učionice itd. Obzirom da je škola počela sa radom prije mjesec dana, tj. sa izvjesnim zakašnjenjem, ona nije toliko opterećena kao ostale ogledne škole niti se tako mnogo koristi u tom pravcu.

Iz svega ovog proizlazi činjenica da su rezultirajući uspjesi koje je postigla III osmogodišnja škola kao ogledna stvarno veliki u odnosu na sredstva i materijalne

mogućnosti koje im stoje na raspolaganju. To jasno ukazuje da je nužno potrebno ovakvim školama dati više materijalnih sredstava kako bi one mogle opstati kao ugledni školski objekti, koji će svojim ne samo unutaršnjim, nego i vanjskim izgledom odgovarati savremenim pedagoškim principima. D. M.

U zadnje vrijeme, a naročito u posljednje dvije godine mnogo je učinjeno na iznalaženju i usvajanju novih, boljih i praktičnijih metoda u nastavi. U tom pravcu nastava je mnogo dobila u radio školi koja sa uspjehom djeluje već godinu dana. Radio priča učenicima o temama iz raznih oblasti: geografije, narodnog jezika i književnosti, istorije, prirodnih nauka i muzike, jer ona ima svoje slušaoce u učenicima osmogodišnjih škola. Pored toga, što radio škola redovno održava kontakt sa učenicima putem predavanja iz određenih oblasti, a pod nadzorom stručnih pedagoga, ona sa učenicima održava vezu i putem povremenih razgovora u vidu intervjua, anketa i razgovora pred mikrofonom. Na taj način i sami učenici mogu dati izvjesne sugestije koje su u uskoj vezi sa programom, te eventualnim izmjenama u načinu obrade, odnosno dramatisaciji istorijskih i drugih tema. Tu su i nova nastavna sredstva za očiglednu nastavu; osposobljavanje radionica za ručni rad i učila što u mnogome doprinose relativnom uspjehu na osmogodišnjim školama na kojima se vrši hospitanje. Jedna od takvih škola je i III osmogodišnja škola u Banjoj Luci.

Pored osnovnog cilja koji ide za tim da se djeci nižeg uzrasta da potrebno obrazovanje ova škola ima i zadatak da putem oglednih predavanja učenicima Učiteljske škole omogući neposredan kontakt sa djecom nižih razreda. Obzirom da učenici povremeno održavaju i praktična predavanja uz prisustvo nastavnika iz odgovara-

jućeg predmeta, to je razumljivo koliko koristi crpe iz ovakvog načina obuke. Pored toga, učenici Učiteljske škole odlaze i u druge škole po gradu, pa čak i na selu. Na taj način budući učitelji privikavaju se radu pod različitim uslovima.

Studenti Više pedagoške škole dolaze takode na pokusna predavanja u ovu školu. Radi toga na ovakvim, oglednim školama, rade kvalitetni nastavnici. Predavanja moraju biti uzorna, sa primjenom svih raspoloživih nastavnih sredstava koja najčešće izrađuju sami nastavnici uz pomoć učenika. Sam rad u ovoj, i njoj sličnim školama, iziskuje od nastavnika maksimum zalaganja uz korištenje sopstvene stručnosti do krajnjih granica. Tek tada može se govoriti i očekivati nekakav uspjeh od pokusa koji se čine u ovim školama. Istina, ovaj posao se nalazi u početnoj fazi i za sada je rano govoriti, odnosno analizirati dostignuća u ovom pravcu.

НАША ПРИЧА ЗАСТАВА

Selo Brjani smješteno je na uzvišini čije su strane obrasle bujnom i raznovrsnom listopadnom šumom i pašnjacima, a vrh vrbjancima iz kojih vire kuće pokrivenne prijenom ili daskom. Na sredini sela, kraj zidina porušene velike kuće, zadivljujuće svojom veličinom stara lipa. Ona osvježava umorac u proljeće mirisom cvata, a ljeti hladom. Samo prema istoku, višje nego blago, spuštala se prostrana Kosa obradivog zemljišta. Ispod gorje vije kos, svega nekoliko metara, visoko je pružio svoje grane stari klen. Mjesto pod klenom to je prava rijetkost. Sa toga mjesta može se daleko i mnogo vidjeti. Ispod klena vide se ogranci Mañane, zatim Osmaca sa kupastim vrhom čije podnožje nestaje u kao srebrom izvezepoj kamenoj klišuri Vrbasa. Dođe, daleko ispod Bañe Luke, vidi se u luku savijena Kozara sa grebenima koji najčestije vire iz magle kao morska ostrva. Na zapadnoj strani uzdižu se Kik i Vodicki Vrh, koje odnaja od sela ravniča Međugorje kojom vijuga cesta Ključ — Baña Luka.

Početak aprila četrdeset prve. Kiša nekoliko dana ne prestaje. Crni, puni kiše oblaci ne napuštaju nebeski svod već tromo, jedna primjetno kuću se po nebu i obasipaju zemlju kapljicama kiše. Zemlja je prezasićena vodom. Niz strme predjele jurile su mutne kišne bujice da bi se zaustavile dole u ravnicima. Svi se putevi pretvorili u blato, a niske dole u ravnicima i barunštine i jezera. Selo je potopilo u maglu. U njemu je vladalo neko čudno neobičajeno mrtvilo. Samo škripanje vrata i plati djece uz grmlavišu nagovještavali su da nije napušteno.

Kroz maglu, po kadkad, mogla se nazreti crna, troma čovjekova silueta. To su se besciljno kretali ljudi kroz selo. Snači od njih bio je duboko zamišljen, bez imalo veselosti na licu — višje tuznog izgleda. Kao da im se na srce sručio crni hladni oblak. Susretali su jedan drugoga. Hladno se pogledaju, prigovore po koju, zatim bespajno odmahnu rukama i ponovo nastave put, svaki u svom pravcu, neznajući ni sam kuda.

Na periferiji sela prostrana, neugledna kuća, sa malim oknima, slabo osvijetljena, skoro nikad nije bila prazna. Još dok je bio živ pokojni Dušan u njoj su bila uobičajena sjela i sa-

stanci. U toj kući ljudi su nekad rješavali o važnim poslovima. Mladini i djevojke pravili su u njoj preko zime, skoro svake večeri redovno sjela i sastanke. Sastajali su se na višje i činili veselo. U kući se orilav pjesma, plasmala mladost i ljubav.

Писме МИЛУТИН ГАЈИЋ

Svega toga sada nije bilo. Ljudi višje nisu razgovarali o uobičajenim poslovima. Mladina nije ni bilo u selu. Vidi su daleko. Tamo negdje na frontu, i ko zna gdje. Suze kojima su ispraćeni zalazatile su svaku pjesmu i veselo.

Али кућа није била празна.

Доманица, жена изнад средњег раста осредњих година, црне, природно ковриве косе која виси испод извесне бошче омотане око главе и као луч сјајних очју стајала је крај наћана и мјесила хљеб. На огњишту је пламсала добро наложена цатра. Пламци се развијао око бакреног котла у ком се кувала пура. Крај огњишта сједиле су двије дјевојке пунога лица са бијелим марамима око главе и забоденим преслицима за тканицу. Гледале су преда се и вриједно окретале вретена. Около огњишта поредала су се дјеца. Њихове мале босе ножице криле су се у лугу. Луг је био најчешћа њихова играчка. Од њега су правили стогове сијена и мјесили хљеб, а од комуца куће и торове. Једни су правили, а други којима то

није успијевало, пуни зависти чекали су кад ће грађевина бити готова да је сруше. У врх куће за дугачким асталом сједили су људи. Они су се искупили да разговарају и чују о рату.

Рат! Ријеч често пута изговориена у селу. Рат! — Испријатно звучи та ријеч. Јежи се човјек кад је изговори или чује. Сви добро знају у селу да им ни један рат ништа добро није дао, само једно зло замјесивао другим. Рат, значи је за њих огрому прождрљиву звијер која гута све па и најдраже човјеку.

Алекса, општински службеник јуче је био у Вањој Луци шједити дан. Од њега су тражили и очекивали да им много каже о рату. У Алекси у селу гледају доброћудног и паметног човјека.

— Школовак и паметан па све зна. Он ишје као они други у општини. Није ваља што је наш, али добар је. Сви га хвале. Помогао је сваком што је могао. И у затвор је ишао ради народа.

Тако су говорили о Алекси у селу.

Док је Алекса подбочене бране руком сједио у прочељу стола и пушећи једну за другом причао, сви су га пажљиво слушали. Ни за тренутак нијесу били отсутни пажљом. Само су у њега гледали.

Алекса је говорио полако и тихо као да се сјећао неких ријечи које је требао да понови. Остали су се напрезали да сваку чују и разумију.

— Да, чуо сам и то — говорио је Алекса — да се читаве пу-

ковнице предају Њемцима. Издаја влада на фронту. Официри у најчешћим борбама остављају саме војнике. И да...

— Не ваља. Не ваља што се ради — са уздахом поче стари Никола прекидајући Алексу промуклим гласом. Е моја дјечо — настави даље он — зар сам вас насте послао у рат. Зар ћете дати шваби да поново нашем старом оцу јаше на врату.

— Мој Никола, мој Никола, нијесу дјеча крива — умјеша се Ненад — Ти си стар и паметан човјек и знаш кад се змији глава осјече реца се не бој. Господи краљ и високи господиш умакли су преко мора у Америку, куда ли а нсе — нашу дјечу оставили шваби. Оп је владар па може. Мисли, његова глава више вриједи од наших свију заједно — говорио је Ненад гледајући Николу.

О рату и њемцима говорило се и даље у селу. Рат је започео већ неколико дана. Њемци су закуцали на врата Југославије и она су се отворила уз пикришу, старе, труле куће пољуљаних темеља. Капитулација је потписана.

Прекосела, избјегавалући сусрет са непријатељем, враћали су се војници с фронта. Они су били деморалисани и понижеки што нису извршили свој задатак. Добро су знали да то није њихова кривица. Али хоће ли то сви знати — питали су се они. Многи од њих носили су пушке. Неки само зато да их не дају непријатељу, или не знајући за-

(Наставак на 10 страни)

Са најбољим спортистима Бање Луке

Писмо одабрали вјерујемо у свакој гради најбољег појединца, нисмо спровели ни анкету „ко је најбољи“, нити претендујемо да прогласимо оне с којим смо разговарали за најбољег. То нам није био циљ! Хтјели смо да разговор са једним од најмаркантнијих појединаца из одребе-

не граде спорта донесемо у нашем листу, јер су веома интересантна мишљења спортеких активиста о њиховој игри, војњи, највећем успјеху, потешкоћама...
Па ипак писмо било у стању да обухвати спортисте из свих грана.

ДОВОЉНО СМО СНАЖНИ ДА ПРЕБРОДИМО КРИЗУ

Од бројних ногометаша нашег града одабрали смо једног који у одлучним сусретима никад не изневјери, а одликује се скромношћу. Дугогодишњи играч **Борца** Божко Јовановић — „Србија“ радо се одзвања молби одговарајући на наша питања.

Најбоља игра?

„На ово питање тешко је дати одговор. Ипак мислим да сам најбоље играо на куп утакмици са Хајдуком у Сплиту јесени 1952 године, када је **Борца** претрпιο пораз од 1:3“.

Кoji су узроци кризе у којој се налази бањалучки ногомет и **Борца**?

„Они су многобројни. Недостатак фудбалских терена, слаб тренерски кадар — што је веома чудновато обзиром да се у граду налази приличан број добрих фудбалера из старе гарде који би били способни за обављање ове дужности, затим недостатак реквизита, и најзад један од најглавнијих узрока: досаданња врло лоша и безперспективна политика у раду са играчима. Захваљујући оваквој политици рад са јуниорима био је врло слаб од 1949 год. па на овамо. Оријентација на играче са стране показала се још једном као лутеца и погрешна: довољени су најчешће играчи слабих фудбалских а и моралних квалитета. Поред тога несретна подјела на старе и младе, те форсирање једних а запостављање других у словилу је ову кризу.“

Мислим да се већ назире „бољи дан“ бањалучког фудбала који има довољно снаге да преброди ову тешку кризу и заузме оно мјесто које му стварно и припада. За ово ће се побринути млађи уз помоћ старијих, некултурних другова.“

НЕДОСТАЈУ НАМ ЈАЧИ СУСРЕТИ

Пред одлазак на првенство Републике разговарали смо са једним од најбољих бањалучких одбојкаша **Хамдија Сараценић** — радник у предузећу „Руди Чајавец“ тада још није ни знао да ће пар дана касније бити уврштен у ред капитана за састав репрезентације БиХ.

Ваша најбоља игра?

„Мислим да сам досада најбоље играо у сусрету са прваком Словације екипом „Металца“ (Марибор) на првенству метала-

ца ФНРЈ. Сусрет се завршио побједом екипе „Руди Чајавец“ која је у укупном пласману заузела треће мјесто.“

Шта отежава напредак наших одбојкаша?

„Сусрети са јаким екипама — које досада писмо готово ни имали, допринијели би у доброј мјери да се квалитет играча подигне. У Бањој Луци има добар број одбојкаша, који немају услове за рад. Један дво играча прихватио је „Рудар“ док остала друштва не показују — немају разумјевања за одбојку, што је штета. Слабо разумјевање за одбојку отежава подизање и омасовљење одбојке у нашем граду.“

КУГЛАЊУ ТРЕБА ПОКЛОНИТИ ВЕЋУ ПАЖЊУ

Велики број радних људи нашег града проводи своје слободно вријеме у куглању Радничког на Предграђу и у куглању Официрског дома. Разговарали смо са Иваном Фајлом техничарем Ложионице и капитаном куглашке екипе Радничког.

Да ли је куглање требало укључити у радничке игре?

„Мислим да је утињена грешка што куглање није увршћено у радничке игре, а осим тога многи би се радишици у виду разоноде укључили у систематски рад.“

Шта би требало учинити у циљу подизања квалитета наших куглаша односно у циљу омасовљења куглања?

Тешитар Наскха Кршлак — која се активно бавила с аглетиком, одбојком, кошарком, ру-

НА ПРОВАЛИЈЕ И КРИВИНЕ НИСАМ МИСЛИО

У редакцији смо разговарали са другим возачем у земљи у категорији мотора од 120 цсм. Двадесетседмогодишњи аутомеханичар **Перо Поповић** упустио се ове године први пут веома смјело у борбу са далеко искуснијим противницима. Постигао је завидан успјех, који се више приписује храбрости, упорности и вољачкој вољи а далеко мање машини.

Кoji Вам је најдражи и највећи успјех?

„Без сумње у трци на Љубељу — која се одржавала у оквиру брдског првенства, а која је уједно била и II интернационална брдеца: три, постигао сам свој највећи и најдражи успјех. Стигао сам други, оставивши иза себе бројне странце који су дошли са специјалним брдским машинама као преставници појединих

НАЈБОЉЕ САМ ИГРАО ПРОТИВ „ЦРВЕНЕ ЗВИЈЕЗДЕ“

Книжарка је спорт који узбуђује, одушевљава. Одабрали смо између неколико бољих бањалучких кошаркаша једног којег ћемо вам представити. Заустанали смо се на скромном и симпатичном учеснику Гимназије **Мили-Мими Станивукотићу**, и-

кетометом и гимнастичком тешко се одлучили да нам одговорим на питања која су директно везана за њу. „Радије би говорим о „Партизану“. Па ипак претала је.

Кoji Вас спорт највише привлачи?

„Кошарка, али њеним могућности, јер се кошарка међу жепском омладином гаји само по школама.“

Ваш највећи успјех?

„Тешко ми је одредити. Била сам атлетски репрезентативка БиХ-е, затим сам се налазила у саставу најбољих екипа БиХ-е у кошарци, рукомету и гимнастици. Недавно сам била по други пут стављена у гимнастичку репрезентацију БиХ-е, али због

службе нисам се одзивала позиву.“

Шта Вас одушевљава у „Партизану“?

„Заједнички рад и живот — који се одражава на радним акцијама, излетима, логоровањима, али нисам одушевљена малим бројем чланица у категорији коју водим.“

Шта би требало учинити у циљу укључења жепске омладине у спортеки живот?

„Грд би требало много боље организовати. Омладински активности и синдикалне подружнице требале би — а што заиста могу, одиграти видну улогу у омасовљењу спорта женском омладином.“

Фабрика. Нисам рачунао на овакав пласман. Јурио сам. На провалије и кривине — које су други сметале за развијање брзине, нисам много мислио. Превалишао сам сва очекивања...“

Шта Вам омогућава постизање бољих резултата?

„Машина! Ова, на којој возим, је потрајала. То је модел 1942, преправљен. Зна зајати у одлучном моменту. Никад нисам сигуран у њу. Због ње сам отказаво и учешће на неким тркама у иностранству. АМД „Крајина“ — чији сам члан, и АМС БиХ-е обећали су ми набавити бољу машину. Чекам... Уколико је не добијем вјероватно нећу учествовати идуће године на тркама.“

А и Бањалучани су се увјерили у потрајалост Перине машине, када је на брзинским тркама заказала.

Обећана помоћ НЕ ДОЛАЗИ

Често сам га сусретао на крајевима нашег града. Јурио је цес-

стом и по невремену. Већ годинама упорно тренира, вози бицикл. Међутим овај пут тешко сам пронашао Бидала — неуморног бициклисту. Тражио сам га и у књижари „Сјетлост“ — едје ради као радник, али без успјеха, болестан је!

Ипак, нашли смо се у задњи час.

Ваш највећи успјех?

„Освојено треће мјесто у трци тркача на првенству БиХ-е 1952 односно 1953 године. Иначе од 1946 па до данас нисам имао противника на бањалучкој области.“

Да ли овогодишњи пласман наших бициклиста представља њихову стварну снагу?

„Форсирали смо контраше и они су доказали да су најбољи у Републици. Мислим да пласман одговара њиховој снази.“

Што успорава развојне могућности наших бициклиста?

„Препуштени смо сами себи. Управа ВСК-а која је водила да нам помогне, није у стању да пружи помоћ. Опрема је скупа и сами се тешко одлучујемо на куповину. Савез БиХ обећао нам је давно помоћ, али она не долази на првенству Републике.“

Malo banjalučke statistike

Danas na svijetu ima preko 32.000 evidentiranih zanimanja. ljudi se specijaliziraju za usko određene poslove. Uutar jednog zanimanja ima i niz specijalnosti koje se ograničavaju i rade samo u jednom pravcu. Razvatak tehnike i proizvodnih snaga uslovi su i komplicirali proces proizvodnje pa je sada veoma teško nabrojati čak i stoti dio poslova koje ljudi obavljaju.

U ovoj kratkoj reportaži riječ je o nekim uslužnim zanimanjima, sa kojima se susrećemo, i čije usluge svakodnevno tražimo. To su obična svakodnevna zanimanja, ljudi iz privrednih preduzeća i ustanova. Trudbenici su to, o kojima se rijetko piše, a ipak se od njih mnogo traži i zahtjeva.

Neka ova mala reportaža bude skromno priznanje i onima o kojima ovdje neće biti riječi.

U prošloj godini kroz Zubnu ambulantu Gradske poliklinike prošlo je preko 30.000 pacijenata. U istom vremenu napravljeno je 8000 plombi, 6000 vadenja, 2600 mostova i 1000 proteza.

U istoj godini je svakom zubaru radio na liječenju i vadenju zuba kod preko 5000 pacijenata. Po broju pacijenata koji su prošli kroz Zubnu ambulantu izgleda da je svaki odrasli Banjalučanin bio kod zubara. Frekvencija je velika. Jedan od primjernih radnika na ovom poslu je i Suzana Kulenović.

Koliko puta ste otišli u Narodni odbor grada, bilo da ste pozvani kao stranika, bilo da ste obavljali ovaj ili onaj posao? Sigurno ste malo razmišljali o službenicima sa kojima ste dolazili u dodir. Evo jednog od njih: Hasan Muhabdžić je šef opšteg odsjeka i kroz njegove ruke prolazi preko dvije stotine pisama u oba pravca. Kada pristigne pošta, ona se u Narodnom odboru razvrstava na sedam sekretarijata i niz odjeljenja u kojima je zaposleno preko osamdeset službenika.

Banjalučka biblioteka snabdjevena je sa 20.000 primjeraka knjiga — od klasika do savremene literature novijih izdanja. Preko 2.000 čitalaca koristi se njenim uslugama. Da bi uvijek i na vrijeme bili posluženi tu je i bibliotekar Vesna Marot. Ukoliko ste bar jedanput navratili u biblioteku, ili gore, u prošlije čitaonica, onda ste je vidjeli. Uvijek je spremna da izade u susret kod odabiranja literature ili knjige koju želite pročitati. Čitaoci cijene njenu predusrcljivost i rado joj se obraćaju.

Banja Luka u odnosu na broj stanovništva ima prilično velik broj raznih ugostiteljskih objekata. Promet ugostiteljske mreže je takođe velik, a naročito se osjetno penje u ljetnim mjesecima koji predstavljaju u pravom smislu glavnu sezonu, naročito za hotele »Palas« i »Bosna«. U hotel »Bosna« koji ima dobro uvedeno poslovanje broj noćenja kreće se dnevno od 120 do 150, što mjesečno iznosi oko 4.000 izdatih ležaja. Nešto slično je i sa hranom koja se izdaje dnevno oko 250 do 300 obroka, podrazumijevajući tu ručak i večeru, dok se mjesečno proda alkoholičnih i bezalkoholičnih pića u vrijednosti od preko milion i po dinara, a crne kafe popije se mjesečno oko 400.000 dinara.

Malo je onih koji znaju da je čina dobro izvežbana paklerka u Tvornici duvana u osmočasovnom radnom vremenu može da upakuje u kutije od po dvadeset oko 70.000 komada cigareta. Jedna od takvih je i Nafa Muratbegović. U Banjalučkoj tvornici njen rad cijene i ističu je među najbolje radnike u odjeljenju pakera. Da vam kažemo i ovo: u Tvornici duvana u Banjoj Luci proizvodi se 5,5 miliona komada cigareta dnevno, a mjesečno preko 130 miliona ili 6,5 miliona kutija.

Njegov fah je tekstil. Koliko metara tekstila dnevno proda to je veoma teško utvrditi. Zavisi od kupovne moći potrošača, a ona je najjača početkom mjeseca. Kada je sretan dan onda se paze i po 2-3 miliona dinara. Tada kroz radnju prolazi i po 2 hiljade potrošača. Sve to treba uslužiti. Zato je tu Pero. U gradu je poznat kao dobar i savjestan prodavač. I na kraju da vam otkrijemo njegov identitet. Zove se Pero Đuravić.

ZASTAVA

(Nastavak sa 8 strane)

što, a drugi su govorili — trebalo nam.

Njemačke jedinice gazile su Jugoslavijom. Jugoslovenima ceste razirivali su njemački tenkovi. Avioni su kružili nad našom zemljom, spuštali se na nju i uzlijetali sa nje. U selu je vladala zbuđenost više nego ikad. Očekivali su svoje da se vrate sa fronta. Pljaškali su se za njih. Čuli su da je bilo i mrtvih, a njemački vojnici zbrojili su ih. Čuli su da je bilo i mrtvih, a njemački vojnici zbrojili su ih.

Prolazili su mrtvi i tenkovi ratni dani. Mnogi se pijesu vratili u selo sa fronta. Jedni su pali, ostali su da se više nikad ne vrate, a drugi ovedeni u robiju. Ti prvi ratni dani obavili su prinjom majke i sestre poginulih. Sa njima su djeliti bol svi u selu. Sve njemačke plamenice je mržnja prema neprijatelju, dok su njegove medicinske mašine stvarale buku jačom od ključkom cestom. između kojih se nalazilo selo.

— Dokle će ovako? Kako će se sve ovo završiti? — pitali su se ljudi u selu.

Muhamed Kaza, poznati revolucionar i komunist, dao je odgovor. Stari Aleksa poznatnik, pomalen čovjek, bijedog i koštunavog lica došao je iz Banje Luke u selo po zadatku partije da vrši pripreme za ustanov. Razgovarao je sa ljudima u selu: o borbi protiv neprijatelja, o revoluciji, o novoj Narodnoj vlasti i budućoj slobodi. Skoro dva mjeseca Kaza je neprekidno aktivno radio u selu.

Julu mjeseca nestao je za nekoliko dana. Samo je Aleksa znao kuda je otišao. Tih dana ispod Osmače odjekuju je prijevratnim Zmijanem prvi mitralješki rafal. Pala je prva fašistička žrtva na cesti Jajce — Banja Luka. Na visokoj neprijeteljnoj stijeni pod Osmačom razvijena je prva zastava — zastava Revolucije.

Kaza su očekivali u selu. Došao je! — prošlo se glas po selu.

Ovoća puta Kaza je imao pušku, a na visokoj crnoj zvijezdi petokraku zvijezdu. Skupa sa njim bilo je još osam naoružanih partizana. Svi su imali crvene petokrake na kapama.

Iskoga dana obavješteni su da će sutra iz Banje Luke za kap-darmerneku staništu u Kadinoj Vodi proći sledovanje u pratnji domobranskih i ustaških vojnika. Odlučili su da ih дочекаju. Za mjesto zajeđe izabrali su Mišini Dol. Još preko noći seljaci skupa sa partizanima iskopali su utvrđenja za vanad. Osvajao je lipni sunčan dan. Zorom osmatrači su bili na svom mjestu. Grupa partizana u Mišini Dolu vršila je misiranja.

Oko osam sati ujutro sa stanice Han Kola, cestom za nato-varnim kolima krenule su dvije kolone domobranskih i ustaških vojnika. Osmatrači su ih budno pratili i brojali. Bilo ih je iseddeset. Dok su se kolone polako približavale Mišini Dolu, osmatrači su napuštali osmatračnicu i zauzimali svoja mjesta u rovovima. Svi su čvrsto držali puške u rukama, budno prateći svaki neprijateljski korak. Ukočena kola uz škrjpu sporo su se spuštala u dolinu kojom prolazi cesta. Za njima su nesigurno koracali ustani i domobrani. Evo, veš su u dolini. Znak za napad dat je mitralješkim rafalom koji se izgubio u lavovskom vrisku glasova i platušima pušaka sa obadva strane ceste. Pogodni su bili sigurni. Na cestu se sručila grupa mrtvih i ranjenih. Ostali su se komšali po cesti. Prema njima žurila je grupa naoružanih partizana obasipajući ih bombama i seljaci sa sjekirama. Zbušeni domobranci bacili su oružje i dizali ruke u vis. Ustashe su pokušale bijeg, ali bez uspjeha. Prvi sukob sa neprijateljem, prva pobjeda. Tu vijest slavilo je selo skupa sa pobjednicima.

U znak pobjede, Kaza je predložio da se razvije crvena zastava na Voditkom Vrhu. Svi su se složili.

U osvjet zore, na visokom jarbolu ispršala se crvena zastava. Još jedna zastava Narodne Revolucije. Još jedna zastava pobjede. To je bila zastava koju je razvio Kaza sa prvim borbama i pod kojom je prilazio svoj život Revoluciji.

Milutin GAJIĆ

ZAHVALA

Penalović Mirko, službenik Uprave za održavanje čistoće, poklonio je Prvoj mješovitoj gimnaziji zbirku — udana za prirodopisni kabinet.

Uprava škole zahvaljuje se zahvaljujući darovaocu na njegovu poklonu.

POLJOPRIVREDNOM ZAVODU U BANJOJ LUCI

POTREBNI SU:

1. Knjigovođa sa potpunom srednjom školom, položenim stručnim ispitom i dužom praksom u knjigovodstvu.
2. Blagajnik sa potpunom srednjom školom i položenim stručnim ispitom.
3. Daktilograf I-b klase sa položenim stručnim ispitom i poznavanjem jednog stranog jezika.

Plata po uredbi. Zainteresovani neka podnesu pismene molbe (taksirane po 30 din.) uz priklop potrebne dokumentacije Poljoprivrednom zavodu u Banjoj Luci do 31 decembra 1954 g. Poljoprivredni zavod Banja Luka Broj 2.067/54

Uskoro ćete dobiti

prospekte

Reklamnog

Servisa

PRODAJE SE kuća sa dvije sobe, kuhinjom, špazom i ostalim nuzprostorijama - sa baštom i voćem.

Upitali Branka Radičevića br. 15.

TVORNICA DUHANA BANJA LUKA

Traži

jednog poljoprivrednog tehničara
za pripravnika duvanske struke

MOLBU SA DOKUMENTIMA PODNIJETI SEKRETARIJATU
PREDUZEĆA NAJKASNIJE DO 15 DECEMBRA 1954 GOD.

NARODNI ODBOR SREZA JAJAČKOG JAJCE

Čestita svim našim narodima a posebno narodu sreza i grada Jajca i Bosanske
Krajine nacionalni praznik

29 Novembar - Dan Republike

»GRADITELJ«
građevinsko preduzeće
BOS. DUBICA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu FNRJ

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

TRGOVINSKA RADNJA na malo
»MIRA«
u sastavu trg. preduzeća »CAPRAG«
BOS. NOVI

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu Bosne i
Hercegovine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

GRAĐEVINSKO PREDUZEĆE
»GRADNJA«
BOS. NOVI

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosanske Krajine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

TRGOVINSKA RADNJA na malo
»IZBOR«
u sastavu trg. preduzeća »CAPRAG«
BOS. NOVI

Nudi tekstilnu i prehrambenu
robu uz povoljne cijene.

Ujedno čestita narodu Bosanske
Krajine i svojim cijenjenim
potrošačima

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

Ortopedsko preduzeće „MLADEN STOJANOVIĆ“ Banja Luka

Čestita svim kolektivima Zavoda za socijalno osiguranje
i ostalim kolektivima

29 NOVEMBAR - DAN REPUBLIKE

Milionima
pušača

TRGOVINSKA RADNJA
MJEŠOVITOM ROBOM
»KRUSKOVAC«
BOS. DUBICA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu Bosansko-
dubičkog sreza

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

TRGOVAČKA RADNJA
»PARTIZAN«
BOS. DUBICA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosne i Hercegovine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

KOLEKTIV
»SIROVINA«
BANJA LUKA

čestita svim poslovnim prijate-
ljima i radnim kolektivima
Banje Luke

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

Banjalučkih cigareta, radnim kolektivima
i poslovnim prijateljima, čestitamo praznik

DANA REPUBLIKE -

29 NOVEMBAR

Radni kolektiv Tvornice duhana, Banja Luka

DRŽAVNA CIGLANA I CREPANA
»UNA«
BOS. DUBICA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosne i Hercegovine

29 NOVEMBAR!
veliki praznik naših naroda

KOLEKTIV CIGLANE I CREPANE
»KRAJINA«
PRIJEDOR

čestita svim našim ljudima i
poslovnim prijateljima

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

TRGOVAČKA RADNJA
»POSAVINA«
SRBAC

čestita svim poslovnim prija-
teljima i narodu Bos. Krajine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

Radni kolektiv
trgovinskog preduzeća
»SLOGA«
BOS. GRADIŠKA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu Gradi-
škog sreza

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

TRGOVINSKA RADNJA
»ZVIJEZDA«
BOS. DUBICA

čestita svim poslovnim prija-
teljima, potrošačima kao i
narodu Bosne i Hercegovine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

SRESKI
ZADRUŽNI SAVEZ s. o. j.
PRIJEDOR

čestita svim zadrugarima Sreza
prijedorskog kao i narodima
FNR Jugoslavije

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

Radni kolektiv preduzeća
»PLIVA«
BANJA LUKA

čestita svim našim narodima
i svim radnim kolektivima

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

Svim svojim potrošačima i
radnim kolektivima Gradiške i
Bosanske Krajine želi sretan
praznik

29 NOVEMBAR!

Kolektiv samostalne radnje
»PROGRES«
BOS. GRADIŠKA

TRGOVAČKO PREDUZEĆE
»KOZARA«
BOS. KOSTAJNICA

U svom sastavu vodi tri prodav-
nice mješovitom i tekstilnom robom
kao i prodavnicu pokućstva i gra-
đevinskog materijala, cementa, da-
ske i željeza.

U svojoj režiji vodi iz vlastitog
kamenoloma dobro poznati kamen
za nasipanje željezničkih pruga, ce-
sta i izgradnju raznih objekata, osim
toga vodi i prodaje kamen »Granit«
i »Svetinja« specijalan za podizanje
željezničkih mostova.

Čestitamo svim cijenjenim poslov-
nim prijateljima i potrošačima

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

SRESKI SAVEZ ZEMLJO-
RADNIČKIH ZADRUGA s. o. j.
BOS. GRADIŠKA

čestita svojim zadrugama čla-
nicama kao i svim zadrugarima
FNR Jugoslavije

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

Kolektiv poljoprivred. dobra
»MLADEN STOJANOVIĆ«
NOVA TOPOLA

čestita svim radnim kolektivi-
ma i svim našim narodima

DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!

Svim svojim potrošačima i
svim radnim kolektivima želi
sretan veliki praznik naših na-
roda

29 NOVEMBAR!

Kolektiv trgovačke radnje
»GVOŽĐAR«
PRNJAVOR

Obućarsko galanterisko
preduzeće
»KVALITET«
BOS. KOSTAJNICA

čestita svim poslovnim prija-
teljima i narodu Bos. Krajine

29 NOVEMBAR!
veliki praznik naših naroda

NARODNI ODBOR
SREZA SRBAČKOG
SRBAC

čestita narodu Sreza srbačkog
i svim narodima FNRJ

29 NOVEMBAR —
veliki praznik naroda
Jugoslavije

Svim svojim potrošačima i
poslovnim prijateljima kao i
radnim kolektivima Bosanske
Gradiške čestitamo

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

kolektiv »POLET« - trgovinska
radnja trgovačkog preduzeća
»SLOGA«
BOS. GRADIŠKA

TRGOVINSKA RADNJA
»SUKNO«
BOS. DUBICA

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu Bosne i
Hercegovine

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

KOLEKTIV KROJAČKE
USLUŽNE ZADRUGE
MRKONJIĆ GRAD

čestita svojim potrošačima i
narodu Mrkonjić Grada i
Bos. Krajine nacionalni praznik

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

Vršimo šivanje muške i ženske
odjeće po narudžbi.

TRGOVINSKA RADNJA
»KOVINA«
BOS. NOVI

Nudi bogat izbor željezne robe, peći
i štednjaka, cementa, crijeva, email
posuda, boja i lakova, kao i sobnih
namještaja uz vrlo povoljne cijene.

Ujedno čestitamo svim svojim
poslovnim prijateljima i potrošačima

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

TRGOVINSKA RADNJA
»BOSANKA«
BOS. NOVI

Nudi bogat asortiman životnih
namirnica, stakla, porculana,
keramike, te alkoholnih kao i
bezalkoholnih pića, uz najpo-
voljnije cijene.

Čestitamo svim svojim poslovnim
prijateljima i potrošačima

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

Kolektiv trgovačkog preduzeća
na malo i veliko
»NAPREDAK«
PRNJAVOR

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu Sreza
prnjavorskog, kao i narodu
Bosne i Hercegovine

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

RADNI KOLEKTIV
PEKARSKOG PREDUZEĆA
»PEKAR«
BANJA LUKA

čestita svim svojim potrošači-
ma i radnom narodu naše do-
movine nacionalni praznik

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

KROJAČKA ZADRUGA
BOS. NOVI
ZANATSKO-KROJAČKA
PROIZVODAČKA I PRERADIVA-
ČKA ZADRUGA s. o. j.
BOS. NOVI

Izrađuje sve vrste muške i ženske
konfekcije rublja i oficirskih odijela.
Takođe radi i vrši sve krojačke
usluge po mjeri.

Čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i potrošačima

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

Trgovinsko preduzeće SSZZ
»ZADRUŽNI MAGAZIN«
BOS. NOVI

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima, potrošačima kao i
narodu Bosanske Krajine

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

NARODNI ODBOR
SREZA PRNJAVORSKOG
PRNJAVOR

čestita svim narodima FNRJ

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

Trgovačko preduzeće na veliko
»ZADRUŽNI MAGAZIN«
BOS. DUBICA

Nudi raznu tekstilnu i kratku
galanterijsku, kao i kolonijalnu
robu uz povoljne cijene.

Čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosanske Krajine

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

TRGOVINSKA RADNJA
»NARODNI MAGAZIN«
BOS. NOVI

Nudi najbogatiji izbor svih
vrsta tkanina i galanterijske
robe uz najpovoljnije cijene.

Čestitamo svim svojim
poslovnim prijateljima

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

»GRADA«
trgovinska radnja građev.
materijalom i namještajem
SRBAC

čestita
svim poslovnim prijateljima
i narodu Bosne i Hercegovine

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

TRGOVINSKA RADNJA
»TKANINA«
BOS. NOVI

Nudi najbogatiji izbor tekstilne
i konfekcijske robe
uz vrlo povoljne cijene.

Čestitamo svim poslovnim
prijateljima kao i narodu
Bosanske Krajine

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

»BOSANKA«
(prije KROJAČKA ZADRUGA)
Preduzeće za izradu odjeće,
rublja i jorgana
BOS. KOSTAJNICA

Vrši izradu svih vrsta konfekcije po
umjerenim cijenama. Posjedujemo
veće količine zimske konfekcije,
naročito zimskih kratkih šajak
kaputa »MIKADO«.

Ujedno čestitamo svim cijenjenim
potrošačima i poslovnim prijateljima

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

TRGOVAČKA RADNJA
»PREHRANA«
BOS. NOVI

Nudi svojim potrošačima dobar
asortiman živežnih namirnica,
kao i stakla i porculana.

Čestitamo svim svojim
poslovnim prijateljima

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

SRESKA APOTEKA
»PARTIZAN«
PRNJAVOR

čestita svim svojim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosanske Krajine

**29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!**

KOMBINAT
DRVNE INDUSTRIJE
BOS. DUBICA

čestitamo svim poslovnim
prijateljima i narodu
Bosanske Krajine

**DAN REPUBLIKE —
29 NOVEMBAR!**

SVIM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA
ZELIMO SRETAN NACIONALNI PRAZNIK
29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE!

PROJEKT
Banja Luka

VRŠI PROJEKTOVANJE IZ
OBLASTI VISOKO I NISKO
GRADNJE, VODOVODA,
KANALIZACIJE, INDUSTRI
SKE GRADNJE, KREČA
NA, CIGLANA I ŽICARA

TELEFON
418

TRGOVINSKO PREDUZEĆE
TEKSTILNOM ROBOM

»NAPRIJED«

BANJA LUKA

Direkcija Borisa Kidriča broj 2

sa svojim trgovinskim radnjama:

- »MANUFAKTURA« u ulici M. Kazaza broj 1
- »VELUR« u ulici M. Tita broj 31
- »IZBOR« u ulici M. Tita broj 24
- »RAZVITAK« u ulici K. Hadžića broj 3
- »BAZAR« u ulici Mišurinov trg broj 14
- »GALANTERIJA« u ulici V. Masleše broj 3
- »NARCIS« u ulici V. Masleše broj 16
- »ELEGANT« u ulici V. Masleše broj 22
- »NOVOST« u ulici M. Stojanovića broj 10

ČESTITA SVIM SVOJIM POTROŠAČIMA, POSLOVNIM PRIJATELJIMA, RADNIM KOLEKTIVIMA I SVIM NAŠIM NARODIMA, A POSEBNO NARODU BANJE LUKE I BOSANSKE KRAJINE NACIONALNI PRAZNIK

29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE!

U svim našim radnjama bićete usluženi po niskim cijenama kvalitetnom robom i dobrim sortimanom.

RADNI KOLEKTIV

»POLJOPROIZVODA«
BOSANSKA GRADIŠKA

ČESTITA SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA
I RADNIM KOLEKTIVIMA BOS. GRADIŠKE I
KRAJINE NACIONALNI PRAZNIK

29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE!

Vršimo kupovinu i prodaju na veliko svih vrsta poljoprivrednih proizvoda, stoke i alkoholnih pića putem dobro razgranatih otkupnih stanica. Skladišta su nam uvijek dobro sortirana i cijene umjerene.

Potrošači! Električno preduzeće Banja Luka
u Banjoj Luci

Koristite blok tarifu za potrošak električne energije jer Vam omogućava jeftiniju upotrebu električne energije!

RODITELJI!

NE DOZVOLITE VAŠOJ DJECI DA SE NA OBJEKTE ELEKTRIČNOG PRENOSA I DISTRIBUCIJE NABACUJU KAMENJEM, DRVEĆEM ILI DA SE Približavaju, jer svakim takvim djelom izazivaju smetnje u isporuci električne energije i izlažu se unesrećenju!

SVAKU NOČNU SMETNJU I NEISPRAVNOST BILO VISOKOG ILI NISKOG NAPONA PRIJAVLJUJTE OVOM PREDUZEĆU ILI DEŽURNOM ELEKTRIČARU NA TELEFON 302.

Svim trudbenicima i svojim potrošačima želimo sretan nacionalni praznik

29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE

TRGOVINSKO PREDUZEĆE
PREHRANBENOM ROBOM

»PROGRES«
BANJA LUKA

SA SVOJIM TRGOVINSKIM RADNJAMA:

- »JEDINSTVO« Ulica Sime Solaje
- »VIS« „ Rade Ličine
- »NERETVA« „ Fra Grge Martića
- »VRBAS« „ Maršala Tita
- »HISETA« „ Kozarska
- »JAHORINA« „ Gornji Seher
- »RUDAR« „ Rudarska
- »MAJEVICA« „ Gradska trčnica
- »ISTRA« „ Budžak
- »KRČMARICA« „ Delibašino Selo

ČESTITA SVIM SVOJIM POTROŠAČIMA, POSLOVNIM PRIJATELJIMA, RADNIM KOLEKTIVIMA I SVIM NAŠIM NARODIMA

NACIONALNI PRAZNIK

29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE!

Kolektiv trgovinske radnje
prehranbenom robom
»ZVIJEZDA«
BANJA LUKA

čestita svim potrošačima i
kolektivima Banje Luke
nacionalni praznik

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

Zadugarima i radnim ljudima širom naše socijalističke domovine čestitamo

29 NOVEMBAR —
DAN REPUBLIKE!

Zemljoradnička zadruga s. o. j.
Banja Luka

Sreski savez zemljoradničkih zadruga Jajce

U svoje ime i u ime zadruga članica čestita

29 Novembar - Dan Republike

svim Narodima Jugoslavije i zadugarima sreza Jajačkog

SVIM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA I
SVIM RADNIM LJUDIMA NASE DOMOVINE
ŽELIMO SRETAN PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

KOLEKTIV TRGOVAČKOG PREDUZEĆA
NA VELIKO
»ZADRUŽNI MAGAZIN« — BANJA LUKA

SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA
I RADNIM KOLEKTIVIMA
ŽELIMO SRETAN PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

KOLEKTIV »GRADE« - BOS. GRADIŠKA

KOLEKTIV »ŽITOPROMETA« — BANJA LUKA
ČESTITA SVIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA I
SVIM RADNIM KOLEKTIVIMA

29 Novembar - Dan Republike

RADNI KOLEKTIV

»AUTOTRANSPORTA«
BANJA LUKA

ČESTITA SVIM SVOJIM POSLOVNIM
PRIJATELJIMA, RADNIM KOLEKTI-
VIMA I SVIM NAŠIM NARODIMA
NACIONALNI PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

RADNI KOLEKTIV »KOLONIJAL« BANJA LUKA
ČESTITA SVIM SVOJIM POSLOVNIM
PRIJATELJIMA I RADNIM KOLEK-
TIVIMA NACIONALNI PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

RADNI KOLEKTIV

»BOSNAPROMETA«
BANJA LUKA

ČESTITA SVIM SVOJIM POSLOVNIM
PRIJATELJIMA I SVIM RADNIM KO-
LEKTIVIMA NACIONALNI PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

SVIM SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA;
RADNIM KOLEKTIVIMA I SVIM NAŠIM
NARODIMA ČESTITA

29 Novembar - Dan Republike

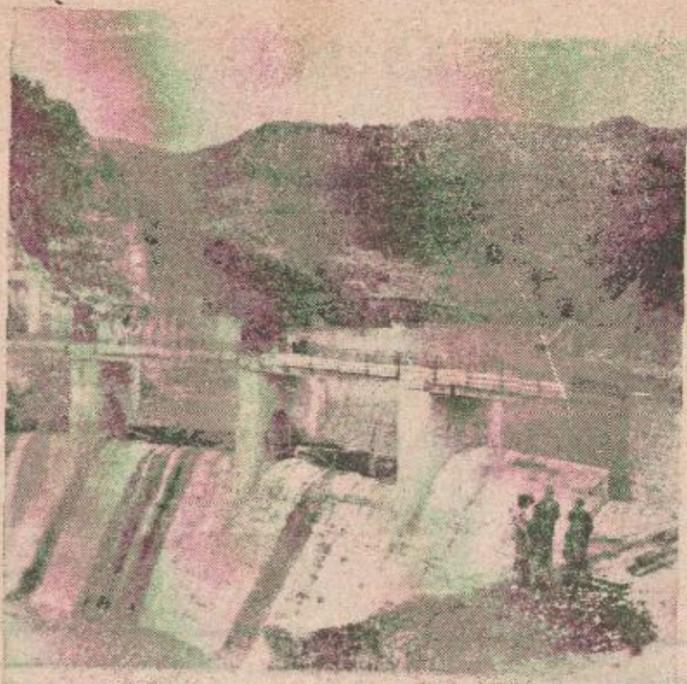
KOLEKTIV ŠUMSKO - INDUSTRIKOG
GRAĐEVINSKOG PREDUZEĆA
»ŠEDINAC«
JAJCE

KOLEKTIV

»MESOPROMETA«
BANJA LUKA

ČESTITA SVIM SVOJIM POTROŠACIMA
I SVIM TRUDBENICIMA SIROM NASE
DOMOVINE NACIONALNI PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

Svim radnim kolektivima i svim našim narodima, a posebno narodu Jajca i Bosne i Hercegovine

nacionalni praznik
29 NOVEMBAR

Čestita

Radni kolektiv preduzeća
Hidrocentrale na Vrbasu „Elektrovrbas“ Jajce

Narodni odbor sreza prijedorskog
PRIJEDOR

Čestita

Svim narodima FNRJ kao i
narodu sreza prijedorskog

Praznik Republike

29 NOVEMBAR

„Elektrobosna“

Elektro-kemijska industrija
JAJCE

Kolektiv „Elektrobosne“

ČESTITA

SVIM TRUDBENICIMA

29 NOVEMBAR

Dan Republike

KOLEKTIV

Trgovinskog preduzeća sreskog saveza
Zemljoradničkih zadruga

„ZADRUŽNI MAGAZIN“

PRNJAVOR

čestita

svim našim narodima i svim
radnim kolektivima, a po-
sebno radnim kolektivima
Prnjavora i Bosanske Kra-
jine nacionalni praznik

29 Novembar

Dan Republike

"Pavao Radan"
Građevinsko preduzeće
Banja Luka

Čestita svim trudbenicima

29 NOVEMBAR

DAN REPUBLIKE

Izvodi sve vrste radova:

Visokogradnje, niskogradnje,
i veće adaptacije na teritoriji

Bosne i Hercegovine

Građevinsko preduzeće

»GRADITELJ«

Mrkonjić Grad

Izvodi sve vrste radova:

Visokogradnje, niskogradnje i veće adaptacije.

Posjeduje svoje vlastite radione:

Stolarsku i ciglarsko-crijeparsku.

Svim radnim kolektivima čestitamo

29 Novembar Dan Republike

»SANA« — BOSANSKI NOVI
PREDUZEĆE POZAMANTERLJE I TRIKOTAZE
proizvodi svileni pleteni veš, vunenu pletenu robu,
gumi vrpee i ostalu tkanu vrpeu
Telefon broj 23 — Brzjav »Sana«, Bos. Novi

ČESTITA SVIM KOLEKTIVIMA
BOSNE I HERCEGOVINE

Dan Republike - 29 Novembar

NARODNI ODBOR
SREZA BOSANSKOGRAĐIŠKOG
BOS. GRADIŠKA

ČESTITA SVIM NARODIMA FNRJ, A POSEBNO
NARODU SREZA BOS. GRADIŠKE

Praznik Republike - 29 Novembar

NARODNI ODBOR SREZA SANSKOG
SANSKI MOST

ČESTITA SVIM NARODIMA FNRJ, A POSEBNO
NARODU BOS. KRAJINE I SREZA SANSKI MOST

**Praznik Republike -
29 Novembar**

KOLEKTIV
ZEMLJORADNIČKE ZADUGE s. o. j.
SANSKI MOST

ČESTITA SVIM RADNIM KOLEKTIVIMA KAO I
NARODU BOSNE I HERCEGOVINE

**29 Novembar -
Dan Republike**

»VELEPROMET«
Trgovinsko preduzeće za promet robom na veliko
BANJA LUKA
Ive Lole Ribara broj 2

Bavi se prodajom svih prehranbenih artikala, kuć-
nih potrepština, alkoholnih i bezalkoholnih pića,
duvanskih preradevina i šibica na veliko.
Trgovinskim radnjama, zadruga, ugostiteljskim
radnjama i ostalim kupcima nudimo bogati asorti-
man robe uz najpovoljnije cijene i usluge. U mjestu
dostavljamo robu postavno magazin kupca.
Industrijska preduzeća,

Saljite nam Vaše ponude sa uzorcima.

UJEDNO ČESTITA SVIM SVOJIM POTROŠA-
CIMA I POSLOVNIM PRIJATELJIMA

29 NOVEMBAR — DAN REPUBLIKE!

KOLEKTIV »VELEPROMETA«
BANJA LUKA
Telefoni: 396 i 504

POTROŠAČI, POSJETITE

»NARODNI MAGAZIN«

Trg. radnja u ulici Veselina Masleše br. 12
Telefon broj 790

koji Vam nudi bogat asortiman svih vrsta vunene
tkanine za ženske i muške kapute, kostime i odijela,
za ženske haljine, modne svilene tkanine, tiffin,
barhend, flanel, kao i sve vrste platna, žensko i
muško rublje, čarape i ostalu konfekciju.

CIJENJENIM POTROŠAČIMA I OSTALIM
POŠTOVANIM PRIJATELJIMA ČESTITAMO

**29 Novembar -
Dan Republike**

NARODNI ODBOR SREZA BOSANSKONOVSKOG
BOS. NOVI

ČESTITA SVIM NARODIMA FNRJ, KAO I
NARODU SREZA BOS. NOVI

Dan Republike - 29 Novembar

SVOJIM POSLOVNIM PRIJATELJIMA I SVIM
RADNIM LJUDIMA NAŠE ZEMLJE
ZELI SRETAN PRAZNIK

29 Novembar - Dan Republike

KOLEKTIV »BOSNA«-COOP-a
Preduzeće za izvoz i uvoz
Export-Import Sarajevo — Filijala Banja Luka

ČESTITAMO
29 NOVEMBAR
DAN REPUBLIKE

svim poslovnim prijateljima i ostalim trudbenicima naše zemlje, dočekujući ovaj naš veliki praznik izvojevanim poredama na osvajanju novih artikala i to:

instrumenti auto-opreme,
generator 500 i 600 W 24 V
regulatorske kutije za vagonsko osvjetljenje i ostale auto-opreme

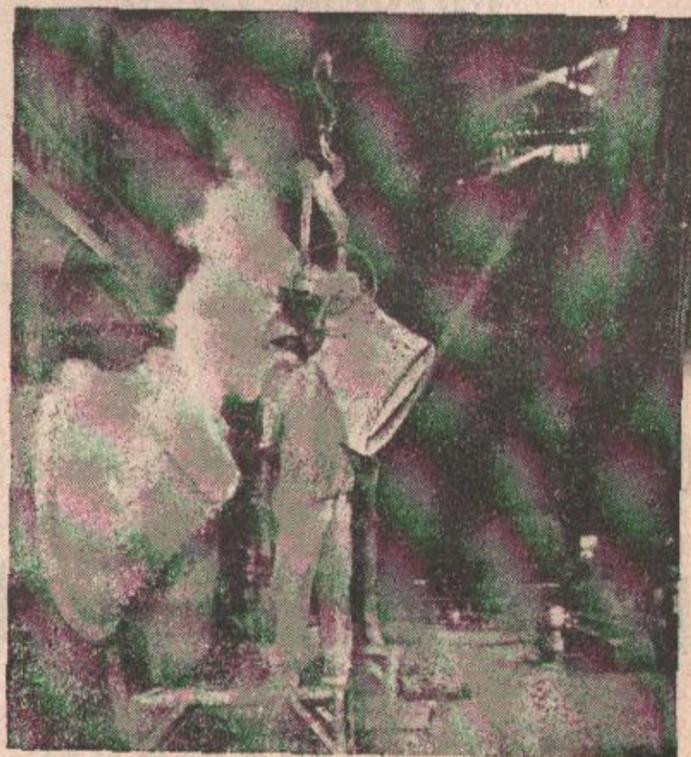
Radni kolektiv
PREDUZEĆA PRECIZNE MEHANIKE
»RUDI ČAJAVEC«
Banja Luka

RADNI KOLEKTIV
„JELŠINGRAD“

Tvornice strojeva i ljevaonice čelika
Banja Luka

Čestita svim radnim kolektivima a posebno kolektivima Banja Luke i Bosanske Krajine

Nacionalni Praznik

29 NOVEMBAR DAN REPUBLIKE

Radni kolektiv preduzeća
„BOSNAPLOD“
BANJA LUKA

ČESTITA

svim svojim poslovnim prijateljima
i radnim kolektivima

NACIONALNI PRAZNIK
29

Novembar-Dan Republike

Kombinat drvne industrije „Pastirevo“
Bos. Novi

ČESTITA

Narodima FNRJ kao i
Narodu Bosne i Hercegovine

Dan Republike
29 Novembar

Narodni odbor sreza
Mrkonjičkog
Mrkonjić Grad

ČESTITA

svim narodima FNRJ,
a posebno

Narodu Bosanske Krajine

DAN REPUBLIKE
29 NOVEMBAR

Narodni odbor Sreza banjalučkog
Banja Luka

Čestita svim narodima
Jugoslavije kao i Narodu
Bosanske Krajine

Dan Republike
29
Novembar

Svim svojim poslovnim prijateljima
i svim graditeljima socijalizma

ŠIROM NAŠE DOMOVINE

ČESTITAMO

29 NOVEMBAR-DAN REPUBLIKE

KOLEKTIV

„Instalatera“

BANJA LUKA

RADNI KOLEKTIV

Prve banjalučke tvornice pokućstva
Banja Luka

ČESTITA

svim svojim poslovnim prijateljima
i radnim kolektivima

Nacionalni praznik 29 novembar
DAN REPUBLIKE

Proizvodimo sve vrste kućnog kancelarijskog i školskog namještaja, kao i građevnu stolariju po umjerenim cijenama

Posjetite našu prodavnicu u Banjoj Luci
Vese Masleše ulica

RADNI KOLEKTIV

„KOVINA“

trgovinsko preduzeće metalnom i mješovitom robom

NA VELIKO - BANJA LUKA

Čestita svim svojim poslovnim prijateljima, radnim kolektivima i svim našim narodima, a posebno narodu Banje Luke

NACIONALNI PRAZNIK
29 NOVEMBAR-
Dan Republike

SVIM NAŠIM NARODIMA

I SVIM RADNIM KOLEKTIVIMA

čestitamo

29 novembar
Dan Republike

KOLEKTIV

„Angropromet“-a
Banja Luka

Građevinsko preduzeće

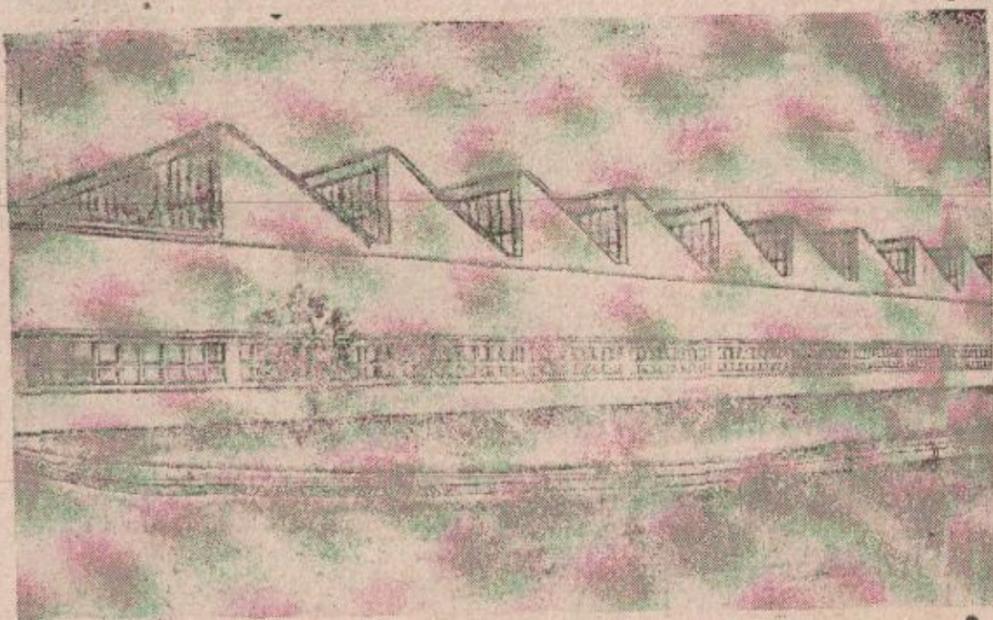
» KRAJINA «

Banja Luka

Čestita

svim radnim kolektivima i svim našim narodima,

a posebno narodu Banja Luke i junačke Bosanske Krajine

NACIONALNI PRAZNIK

29 NOVEMBAR